

Stredné piesky

GEODETICKÝ a KARTOGRAFICKÝ

obzor

obzor

Český úřad zeměměřický a katastrální
Úrad geodézie, kartografie a katastra
Slovenskej republiky

9/2016

Praha, září 2016
Roč. 62 (104) ● Číslo 9 ● str. 185–208

Slovenská priestorová observačná služba

SKPOS® 2016

Seminár pre používateľov služby
pri príležitosti 10. výročia SKPOS

Časový harmonogram

Čas	Program
12:00 - 13:00	Registrácia účastníkov
13:00 - 13:10	Otvorenie seminára
13:10 - 14:50	1. Blok: SKPOS správa, história, novinky, registrácia, plány
14:50 - 15:20	Prestávka s občerstvením
15:20 - 16:30	2. Blok: Užitočné informácie pre používateľov
17:00	Záver seminára

Informácie a registrácia

www.skpos.gku.sk/seminar

19.10.2016
od 12:00

Geodetický a kartografický
ústav Bratislava

Bezplatný vstup,
nutná registrácia

+421 911 906 638

skpos@skgeodesy.sk

GKÚ Bratislava
Chlumeckého 4
827 45 Bratislava

Obsah

JUDr. Eva Hájková, Mgr. Ing. Ivana Zemková
Problémy aplikácie zákona o kontrole v štátnej správe a zákona o priestupkoch v činnosti katastrálnej inšpekcie 185

Mgr. Peter Mackovčin, Ph.D.
Speciální mapy 1 : 75 000 z území Československa 190

Z MEZINÁRODNÍCH STYKŮ 202

MAPY A ATLASY 205

DISKUZE, NÁZORY, STANOVISKA 207

Z GEODETICKÉHO A KARTOGRAFICKÉHO KALENEDÁŘE 208

Problémy aplikácie zákona o kontrole v štátnej správe a zákona o priestupkoch v činnosti katastrálnej inšpekcie

JUDr. Eva Hájková,
Mgr. Ing. Ivana Zemková,
Úrad geodézie, kartografie
a katastra Slovenskej republiky

Abstrakt

Štátny dozor na úseku geodézie, kartografie a katastra je realizovaný prostredníctvom katastrálnej inšpekcie. Príspevok sa sústreďuje na právnu úpravu výkonu štátneho dozoru, analýzu procesného postupu v prípade zistenia porušenia predpisov a poukazuje na problémy spojené s nedostatočnou právnou úpravou týkajúcou sa uloženia sankcií, čo je deklarované konkrétnymi priestupkami.

Application Problems of the Act on Inspection in State Administration and the Act on Offences in Cadastral Inspection Activities

Abstract

State supervision in the field of geodesy, cartography and cadastre is carried out by cadastral inspection. The paper focuses on the legal regulations of state supervision performance; it analyses of the procedural approach in case of infringement detection and highlights the problems associated with lack of legal regulations related to the imposition of sanctions, which is declared by particular offenses.

Keywords: state supervision, inspector, certified land surveyor and cartographer, results of geodetic and cartographic activities

1. Úvod

Výkon štátneho dozoru nad úrovňou spravovania, aktualizácie a obnovy katastra nehnuteľností (katastra), ako aj nad úrovňou zabezpečovania úloh súvisiacich s katastrom je hlavnou činnosťou katastrálnej inšpekcie Úradu geodézie, kartografie a katastra (úrad). Jej pôsobnosť a kompetencie sú zakotvené v § 13 - § 15 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv v znení neskorších predpisov (katastrálny zákon [1]) a v § 4 ods. 2 písm. m) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov (zákon o geodézii a kartografii [2]). Keďže procesný postup pri výkone štátneho dozoru nie je upravený ani v jednom z citovaných zákonov, katastrálna inšpekcia vykonáva štátny dozor v intenciách zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov (zákon o kontrole [3]). V prípade zistenia priestupku na úseku geodézie, kartografie a katastra postupuje podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (zákon o priestupkoch [4]).

2. Katastrálna inšpekcia

Katastrálnu inšpekciu v mene úradu vykonávajú poverení **katastrálni inšpektori**.

- inšpektor vykonáva dozor v zmysle katastrálneho zákona ako preventívnu kontrolnú činnosť (v rámci plánu kontrolnej činnosti na príslušný polrok),
  - inšpektor vykonáva dozor nad konkrétnym nedostatkom, na ktorý poukáže vlastník nehnuteľnosti alebo iná oprávnená osoba, prípadne orgán verejnej správy.
- a) V zmysle § 13 ods. 1 katastrálneho zákona katastrálnu inšpekciu vykonáva úrad štátny dozor nad úrovňou spravovania, aktualizácie a obnovy katastra, ako aj nad úrovňou zabezpečovania úloh súvisiacich s katastrom. V tomto ustanovení je zakotvené oprávnenie inšpekcie vykonávať štátny **dozor smerom voči orgánom verejnej správy na úseku katastra**.
- b) V § 13 ods. 2 katastrálneho zákona je zakotvené oprávnenie inšpektora vykonávať štátny **dozor voči fyzickým**

osobám a právnickým osobám vykonávajúcim geodetické činnosti a kartografické činnosti, ktorých výsledky sa preberajú do katastra alebo pri ktorých výkone sa využívajú údaje katastra, a to najmä geometrické plány, vytyčovanie hraníc pozemkov, zriaďovanie a aktualizácia geodetických bodov, meranie a zobrazovanie predmetov, ktoré sa preberajú do základných štátnych mapových diel.

V príspevku sa sústreďíme na dozor vykonávaný katastrálnou inšpekciou podľa § 13 ods. 2 katastrálneho zákona.

Katastrálny inšpektor je povinný pri výkone katastrálnej inšpekcie preukázať sa preukazom vydaným úradom, ktorý ho oprávňuje vykonávať katastrálnu inšpekciu. Nie je potrebné vyhotovovať písomné poverenie tak ako to ukladá zákon o kontrole. Na účely kontroly je katastrálny inšpektor oprávnený požadovať od fyzických osôb alebo právnických osôb potrebné údaje, vysvetlenia a nazerať do príslušnej dokumentácie.

Skutočnosti, ktoré katastrálny inšpektor v priebehu dozoru nad činnosťou fyzickej alebo právnickej osoby kontroluje, sú:

- a) dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov, administratívnych opatrení a technických noriem v oblasti geodézie, kartografie a katastra,
- b) výsledky meračských prác a ich premietnutie v súbore geodetických informácií.

V prípade zistených nedostatkov katastrálny inšpektor podľa § 14 ods. 1 písm. c) a d) katastrálneho zákona ukladá kontrolovaným subjektom prijať opatrenia na ich odstránenie, pričom následne kontroluje aj ich plnenie v určenej lehote. V prípade zistených drobných alebo formálnych nedostatkov, ukladá kontrolovaným subjektom ich odstránenie v priebehu kontroly alebo v určenej lehote.

Kontrolovaným subjektom v zmysle katastrálneho zákona je **osoba oprávnená na autorizačné overenie** výsledkov geodetických a kartografických činností (autorizovaný geodet). Ide o fyzickú osobu, ktorá má na to osobitnú odbornú spôsobilosť a oprávnenie na výkon činností autorizovaného geodeta a kartografa spolu s okrúhrou pečiatkou udelené podľa osobitného predpisu (zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 216/1995 Z. z. o komore geodetov a kartografov v znení neskorších predpisov [5]). Zodpovednosť autorizovaného geodeta vyplýva z faktu, že autorizačnému overeniu podliehajú výsledky vybraných geodetických a kartografických činností v zmysle **zákona o geodézii a kartografii**, ktorých údaje sa preberajú do operátu katastra, a súčasne, že autorizačným overením oprávnená osoba osvedčuje, že pri spracovaní operátu boli dodržané všetky náležitosti a presnosť meračských výpočtových a zobrazovacích prác podľa príslušných všeobecne záväzných právnych ako aj technických predpisov (§ 40 ods. 1 a 2 vyhlášky Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky č. 300/2009 Z. z. ktorou sa vykonáva zákon o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov [6]).

Autorizačnému overeniu podliehajú podľa § 6 zákona o geodézii a kartografii:

- a) geometrické plány,
- b) geodetické činnosti na pozemkové úpravy,
- c) vytyčovanie hraníc pozemkov,
- d) zriaďovanie a aktualizácia geodetických bodov a,
- e) meranie alebo digitalizácia a zobrazenie objektov, ktoré sa preberajú do základných štátnych mapových diel s veľkou mierkou v rozsahu nad 0,025 km².

V zmysle § 4 ods. 2 písm. c) zákona o geodézii a kartografii úrad určuje kvalitatívne podmienky na vykonávanie vybraných geodetických a kartografických činností uvedených v § 6 tohto zákona, preto je úrad oprávnený plnenie

týchto kvalitatívnych podmienok a dodržiavanie tohto zákona kontrolovať prostredníctvom katastrálnej inšpekcie, ako je to zakotvené v § 4 ods. 2 písm. m) tohto ustanovenia.

Podľa § 12 ods. 1 písm. a zákona o geodézii a kartografii fyzické osoby a právnické osoby, ktoré vykonávajú vybrané geodetické a kartografické činnosti, sú povinné dodržiavať **kvalitatívne podmienky na vykonávanie vybraných geodetických a kartografických činností**, a to najmä:

- a) vykonávať tieto činnosti v záväzných geodetických systémoch a lokalizačných štandardoch,
- b) zabezpečiť ich autorizačné overenie,
- c) zabezpečiť číslovanie geodetických bodov podrobných bodových polí v súčinnosti s okresným úradom,
- d) bezplatne odovzdať geometrický plán alebo výsledný operát o vytýčení hraníc pozemkov do štátnej dokumentácie do 30 dní od ich vyhotovenia,
- e) bezplatne odovzdať výsledky z budovania geodetických bodov podrobných bodových polí do štátnej dokumentácie do 15 dní od ich zriadenia,
- f) bezplatne odovzdať výsledky merania alebo digitalizácie a zobrazenia objektov, ktoré sa preberajú do základných štátnych mapových diel s veľkou mierkou alebo základnej bázy údajov pre geografický informačný systém v rozsahu nad 0,025 km² do štátnej dokumentácie do 30 dní od ich vyhotovenia; táto povinnosť sa nevzťahuje na fyzické osoby a právnické osoby, ktoré vykonávajú geodetické a kartografické činnosti pre potreby obrany štátu a na fyzické osoby a právnické osoby, ktoré vykonávajú meranie a zobrazenie objektov pred začatím výstavby.

Autorizačne by mal byť overený len taký geometrický plán alebo iný výsledok vybraných geodetických a kartografických činností, ktorý spĺňa predpísané vyššie uvedené náležitosti podľa § 12 zákona o geodézii a kartografii.

2.1 Kompetencie katastrálneho inšpektora pri vykonávaní kontroly

Katastrálny inšpektor sa pri výkone kontroly riadi ustanoveniami zákona o kontrole. Podľa § 1 ods. 2 tohto zákona orgány kontroly vykonávajú vonkajšiu kontrolu v rozsahu svojej pôsobnosti vymedzenej osobitnými predpismi.

Pred začatím kontroly je povinný katastrálny inšpektor vopred oznámiť kontrolovanému subjektu predmet kontroly. Ak by oznámenie pred začatím kontroly mohlo viesť k zmareniu jej účelu, treba tak urobiť najneskôr pri začatí kontroly. Kontroly bývajú zamerané na niektorú z týchto tém:

- a) Vybrané geodetické a kartografické činnosti (kvalita autorizačného overovania - vonkajšia kontrola),
- b) Kontrola plnenia opatrení pri vonkajších kontrolách.

Predmetom kontroly sú buď náhodne vybrané výsledky vybraných geodetických a kartografických činností alebo je kontrola vykonávaná v nadväznosti na doručené podanie alebo žiadosť dotknutej osoby.

Kontrola spravidla prebieha na základe podkladov katastrálneho operátu miestneho orgánu štátnej správy. Ak je to na účely kontroly potrebné, katastrálny inšpektor splnenie kvalitatívnych podmienok vybraných geodetických a kartografických činností preverí aj **meraním v teréne**.

Ak katastrálny inšpektor v priebehu kontroly nezistí nedostatky autorizačného overenia, ukončí kontrolu vyhotovením **záznamu** o kontrole, ktorý doručí kontrolovanému subjektu.

Ak v priebehu kontroly boli zistené nedostatky, katastrálny inšpektor vyhotoví o kontrole **protokol**, ktorý doručí kontrolovanému subjektu a zároveň mu stanoví lehotu, v ktorej sa môže písomne vyjadriť ku kontrolným zisteniam. Ak písomné vyjadrenie kontrolovaného subjektu spochybňuje kontrolné zistenia, považuje sa to za námietku voči zneniu protokolu. Na námietky podané po stanovenej lehote však inšpektor neprihliada.

Katastrálny inšpektor následne doručené námietky vyhodnotí, ak ich pokladá za opodstatnené, je povinný vyhotoviť dodatok k protokolu o kontrole, v ktorom námietky zohľadní. Ak námietky vyhodnotí ako neopodstatnené, ich neopodstatnenosť zdôvodní a oboznámi s nimi kontrolovaný subjekt najneskôr do termínu prerokovania protokolu. O prerokovaní protokolu vypracujú pracovníci kontroly zápisnicu. V zápisnici sa uloží povinnosť vedúcemu kontrolovaného subjektu (v tomto prípade autorizačný overovateľ) v určenej lehote:

- a) prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a ich príčin a predložiť ich orgánu kontroly,
- b) určiť zamestnancov zodpovedných za zistené nedostatky,
- c) predložiť orgánu kontroly správu o splnení opatrení na odstránenie nedostatkov a ich príčin a uplatnení právnej zodpovednosti,
- d) uplatniť právnu zodpovednosť za zistené nedostatky voči zamestnancom zodpovedným za tieto nedostatky.

Kontrola je skončená prerokovaním protokolu. Protokol sa považuje za prerokovaný aj vtedy, ak sa vedúci kontrolovaného subjektu bezdôvodne nedostaví na prerokovanie protokolu alebo odmietne podpísať zápisnicu o prerokovaní protokolu.

Kontrolovanému subjektu, ktorý neplní povinnosti podľa zákona o kontrole a tým znemožňuje priebeh kontroly, má výsledok kontroly alebo nápravu zistených nedostatkov, môže orgán kontroly uložiť **poriadkovú pokutu** do výšky 650 eur.

Po uplynutí termínu na odstránenie zistených nedostatkov, v prípade nutnosti katastrálny inšpektor vykoná **kontrolu splnenia uložených opatrení**, ktorú opäť ukončí vyhotovením záznamu alebo protokolu o kontrole.

2.2 Kompetencie katastrálneho inšpektora pri prejednávaní priestupkov

V zmysle § 14 ods. 2 zákona o kontrole, sú orgány kontroly povinné upozorňovať príslušné orgány na nedostatky zistené kontrolou, ktorých riešenie patrí do pôsobnosti týchto orgánov, najmä na porušenie všeobecne záväzných právnych predpisov a opatrení vydaných na ich základe.

V priebehu kontroly však katastrálny inšpektor môže zistiť také nedostatky (pochybenia), ktoré odôvodňujú začatie konania podľa osobitného zákona – zákona o priestupkoch. Priestupky prejednáva v mene úradu katastrálny inšpektor.

Podmienkou na postup inšpektora podľa zákona o priestupkoch je **naplnenie niektorej zo skutkových podstát priestupku**:

- a) **proti poriadku na úseku katastra** podľa § 74 ods. 1 písm. h) a ch) katastrálneho zákona,
- b) **proti poriadku na úseku geodézie a kartografie** podľa § 23 ods. 1 písm. b), d), e), f), g), h) a k) zákona o geodézii a kartografii.

Katastrálny zákon síce v § 76 upravuje aj porušenie poriadku na úseku katastra právnickou osobou a zákon o geo-

dézii a kartografii v § 25 upravuje porušenie poriadku právnickými osobami na úseku geodézie a kartografie, avšak na konanie o týchto porušeniach sa nevzťahuje zákon o priestupkoch, ale zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov (správny poriadok [7]).

Priestupku sa môže dopustiť iba fyzická osoba vzhľadom na to, že sa na jeho spáchanie vyžaduje vždy istá miera zavinenia.

Konanie o priestupku pozostáva z niekoľkých fáz:

1. **objasňovanie priestupku** – v tejto fáze si katastrálny inšpektor obstaráva podklady potrebné na rozhodnutie úradu najmä o tom, či:

- a) sa stal skutok, ktorý je priestupkom podľa tohto alebo iného zákona,
- b) tento skutok spáchala osoba, u ktorej sa predpokladá spáchanie priestupku,
- c) sa uloží sankcia za priestupok alebo sa od jej uloženia upustí, ak k náprave postačí samotné prejednanie priestupku,
- d) uloží fyzickej osobe, ktorá spáchala priestupok povinnosť uhradiť spôsobenú škodu.

2. **konanie o priestupkoch** – podkladom na začatie konania o priestupku je správa o výsledku objasňovania priestupku, oznámenie štátneho orgánu obce, organizácie alebo občana o priestupku, poznatok z vlastnej činnosti správneho orgánu alebo postúpenie veci orgánom činným v trestnom konaní.

Ak inšpektor vec neodloží, ani nezistí dôvod pre postúpenie veci inému orgánu, začne konanie o priestupku bezodkladne, najneskôr do 30 dní.

Konanie o priestupku pokračuje v súlade s ustanoveniami správneho poriadku, ak zákon o priestupkoch neustanoví inak, teda katastrálny inšpektor zašle fyzickej osobe **oznámenie o začatí konania**.

Osoba, ktorá sa mala dopustiť priestupku, má právo vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa jej kladú za vinu a k dôkazom o nich, uplatňovať skutočnosti a dôkazy na svoju obhajobu, podávať návrhy a opravné prostriedky. K výpovedi ani k priznaniu ju nemožno donucovať.

O priestupku koná inšpektor ústne pojednávanie. V neprítomnosti osoby, ktorá sa mala dopustiť priestupku, možno vec prejednať len vtedy, ak sa odmietne dostaviť na **ústne pojednávanie**, hoci bola riadne predvolaná, alebo sa nedostavila bez náležitého ospravedlnenia alebo bez dôležitého dôvodu. O ústnom pojednávaní inšpektor spíše zápisnicu.

Konanie môže byť z pohľadu inšpektora ukončené postúpením veci príslušnému orgánu, zastavením konania z dôvodov uvedených v § 76 zákona o priestupkoch alebo **právoplatným rozhodnutím vo veci**.

Výrok rozhodnutia o priestupku, ktorým je osoba uznaná vinnou zo spáchania priestupku, musí obsahovať tiež popis skutku s označením miesta a času spáchania priestupku, vyslovenie viny, druh a výšku sankcie, prípadne rozhodnutie o upustení od uloženia sankcie (§ 11 ods. 3), o započítaní času do času zákazu činnosti (§ 14 ods. 2), o uložení ochranného opatrenia (§ 16), o nároku na náhradu škody (§ 70 ods. 2) a o trovách konania (§ 79 ods. 1).

Sankcie:

a) **podľa katastrálneho zákona**

Za priestupok, ktorý prejednáva katastrálny inšpektor je možné uložiť pokutu do 25 000 Sk (v prepočte 830 eur) a ukladať ju úrad; pokutu možno uložiť do jedného roka

odo dňa, keď sa katastrálny inšpektor dozvedel o priestupku, najneskôr však do troch rokov odo dňa spáchania priestupku.

Fyzickej osobe, ktorá sa opakovane dopustí priestupku v lehote do jedného roka, môže úrad **odňať oprávnenie na overovanie** geometrických plánov alebo iných výsledkov geodetických prác. Ak rozhodnutie o odňatí oprávnenia na overovanie geometrických plánov a iných výsledkov geodetických prác nenadobudne právoplatnosť, okresný úrad neoverí fyzickej osobe ďalšie geometrické plány a iné výsledky geodetických prác.

b) podľa zákona o geodézii a kartografii

Priestupky podľa § 23 ods. 1 písm. b), d), e), f), g), h) a k) **prejednáva úrad**, za konania uvedené v písmene b) ukladá pokutu do 500 eur a za konanie uvedené v písmene d) až h) ukladá pokutu až do 330 eur **okresný úrad**.

Vzniká tu rozpor, pretože kým citované priestupky prejedná úrad, pokutu za ne ukladá okresný úrad, v ktorého územnom obvode bol priestupok spáchaný. Fyzickej osobe, ktorá sa opakovane dopustí priestupku v lehote do jedného roka, možno uložiť pokutu až do **dvojnásobku** pokuty uvedenej v § 23 ods. 2 zákona o geodézii a kartografii.

Dierou v zákone je ustanovenie § 23 ods. 2 zákona o geodézii a kartografii, ktorý akoby opomenul **priestupok podľa § 23 ods. 1 písm. k)** a neustanovil pokutu za priestupok, ktorého sa dopustí osoba, ktorá nezabezpečí autorizáciu overenia výsledkov vybraných geodetických a kartografických činností.

Proti rozhodnutiu o priestupku sa môže geodet alebo autorizovaný geodet a kartograf odvolať v plnom rozsahu.

Proti rozhodnutiu úradu možno podať v zmysle § 61 ods. 1 správneho poriadku rozklad na úrad v lehote 15 dní odo dňa doručenia tohto rozhodnutia prostredníctvom odboru katastrálnej inšpekcie.

2.3 De lege ferenda

Navrhovaná úprava v **katastrálnom zákone**:

V pôsobnosti katastrálnej inšpekcie z dôvodu racionalnosti a efektívnosti je navrhované, aby výsledky geodetických a kartografických činností používané pre kataster boli kontrolované, ak od ich vyhotovenia, resp. autorizácie alebo úradného overenia **neuplynulo viac ako päť rokov**. Oproti predchádzajúcej právnej úprave je navrhované, aby katastrálna inšpekcia bola oprávnená podávať podnety aj **živnostenskému úradu** na konanie podľa živnostenského zákona, ak sa kontrolovaný subjekt s viazanou živnosťou v priebehu jedného roka opakovane dopustí priestupku alebo porušenia poriadku na úseku katastra (potreba jednoznačnej špecifikácie či môže byť kontrolovaným subjektom len autorizčný overovateľ alebo aj zhotoviteľ s ohľadom na možnosť vyodenia zodpovednosti, uloženia a prijatia opatrení, resp. právneho postihu).

Podľa navrhovanej právnej úpravy inšpekcia prejednáva priestupky, ktorých sa dopustí fyzická osoba, ktorá:

- využíva alebo rozširuje údaje katastra neoprávnene (presunuté zo zákona o geodézii a kartografii),
- autorizčne overí výsledky geodetických činností pre kataster, pri ktorých sa nedodržiali povinnosti pri vykonávaní geodetických činností pre kataster, a to najmä:
  - nedodrží kvalitatívne podmienky na vykonávanie geodetických činností pre kataster,

- nevykoná geodetické činnosti pre kataster v geodetických referenčných systémoch a ich výsledky nezdokumentuje v S-JTSK (Systém jednotnej trigonometrickej siete katastrálnej),
- nezabezpečí autorizačné overenie výsledkov geodetických činností pre kataster,
- nezabezpečí číslovanie bodov podrobného polohového bodového poľa v súčinnosti s okresným úradom a bezodplatne neodovzdá operát o zriadení bodov podrobného polohového bodového poľa okresnému úradu do 30 dní odo dňa jeho vyhotovenia,
- overí neoprávnene výsledky geodetických činností pre kataster,
- vyhotoví výsledok geodetických činností pre kataster, ak nie je fyzickou osobou, ktorá má vysokoškolské vzdelanie aspoň prvého stupňa v študijnom odbore geodézia a kartografia, alebo úplné stredné odborné geodetické a kartografické vzdelanie, alebo rozhodnutie o uznaní dokladu o vzdelaní.

V neposlednom rade by sa upravili **opatrenia**, ktoré je inšpektor v rámci zistenia nedostatkov oprávnený uložiť kontrolovanému subjektu, ako napríklad:

- vypracovanie nového geometrického plánu alebo prepracovanie výsledkov iných geodetických a kartografických činností na úseku katastra,
- doplnenie alebo prepracovanie vytyčovacího náčrtu o vytyčenie hranice pozemkov,
- obnovenie katastrálneho konania na vykonanie zmeny údajov súboru popisných informácií a grafických informácií tak, aby boli v súlade s verejnými listinami a inými listinami,
- podanie návrhu na začatie konania o zrušení zápisu do katastra podľa osobitného zákona (odkaz na zákon o prokuratúre).

Z dôvodu nejasnej úpravy začatia plynutia lehoty pre odňatie oprávnenia na overovanie geometrických plánov alebo iných výsledkov geodetických prác, ktorá bola formulovaná takto – „Fyzickej osobe, ktorá sa opakovane dopustí priestupku v lehote do jedného roka“ – je potrebné stanoviť, že úrad môže odňať oprávnenie na overovanie geometrických plánov alebo iných výsledkov geodetických prác do jedného roka **odo dňa, keď sa fyzická osoba dopustila predošlého priestupku**.

V pôvodnom návrhu novely **zákona o geodézii a kartografii** sa navrhovalo osobitne upraviť postup inšpektora pri výkone štátneho dozoru nad dodržiavaním tohto zákona. Neskôr sa od tohto návrhu upustilo práve z dôvodu dostatočnej právnej úpravy obsiahnutej v zákone o kontrole.

Úprava v zákona o geodézii a kartografii by sa však napriek tomu mala viac zaoberať osobitnou činnosťou pri výkone štátneho dozoru, ktorou je geodetická a kartografická činnosť spočívajúca v kontrolnom meraní, pri ktorej môže inšpektor obmedziť vlastníka alebo inú oprávnenú osobu v rozsahu nevyhnutnom na vykonanie štátneho dozoru.

Podľa navrhovanej právnej úpravy inšpekcia prejednáva priestupky proti poriadku na úseku geodézie a kartografie, ktorých sa dopustí fyzická osoba, ktorá:

- nevykoná geodetické a kartografické činnosti na úseku geodézie a kartografie v geodetických referenčných systémoch,
- overí autorizačne výsledky geodetických a kartografických činností na úseku geodézie a kartografie neoprávnene,
- nedodrží kvalitatívne podmienky ustanovené úradom na vykonávanie geodetických a kartografických činností na úseku geodézie a kartografie,

- zničí alebo inak znehodnotí zariadenie bodu geodetických základov (úprava prešla z katastrálneho zákona),
- použije iné než štandardizované geografické názvy vo vydanom kartografickom diele, v odbornej publikácii, v turistickej literatúre, v učebnici, v tlači alebo v inom prostriedku masovej komunikácie, v úradnej činnosti orgánov štátnej správy v štátnom jazyku; rovnako to platí, ak použije iné než štandardizované geografické názvy vo vydanom kartografickom diele v cudzom jazyku, v odborných publikáciách, v turistickej literatúre, v učebniciach vydávaných v cudzom jazyku, v tlači, v úradnej činnosti orgánov verejnej správy alebo iných prostriedkoch masovej komunikácie šírených v cudzom jazyku, okrem prípadu, ak sa publikácia zaoberá historickým vývinom daných názvov, kde sa uvádzajú aj historicky podložené neštandardizované názvy (doplnené literárne diela, na ktoré sa priestupok vzťahuje a doplnil sa o literárne diela v cudzom jazyku; výnimka – historické názvy),
- neuvedie doložku o použití kartografického podkladu pri použití kartografického diela, ktorého vydavateľom je úrad alebo neuvedie doložku pôvodného archívneho dokumentu,
- neodovzdá výsledky z budovania geodetických bodov podrobných polohových bodových polí do 30 dní odo dňa ich zriadenia okresnému úradu, (stanovená lehota na odovzdanie výsledkov),
- neodovzdá vydané kartografické dielo v analógovej podobe alebo v elektronickej podobe na archívne účely do 30 dní odo dňa ich vydania ústrednému archívu, (stanovená lehota na odovzdanie diela).

Pri prejednávaní priestupkov katastrálnym inšpektorom sa odstráni súčasný rozpor medzi ustanoveniami § 23 ods. 2 zákona o geodézii a kartografii, podľa ktorého uvedené priestupky pojedná úrad (inšpektor) a ustanovením § 24 ods. 1 zákona o geodézii a kartografii, podľa ktorého **pokutu za tieto úradom prejednané priestupky ukladá okresný úrad**, v ktorého územnom obvode bol priestupok spáchaný. Zároveň sa upraví pokuta za priestupok podľa súčasného § 23 ods. 1 písm. k) zákona o geodézii a kartografii.

Z dôvodu nejasnej úpravy začatia plynutia lehoty pre možnosť uloženia dvojnásobnej pokuty, ktorá bola formulovaná takto – „Fyzickej osobe, ktorá sa opakovane dopustí priestupku v lehote do jedného roka“ – je potrebné stanoviť, že úrad môže uložiť pokutu až do dvojnásobku pokuty uvedenej v § 23 ods. 2 zákona o geodézii a kartografii do jedného roka **odo dňa, keď sa fyzická osoba dopustila predošlého priestupku**.

2.4 Z praxe

Okrem najčastejšie sa vyskytujúcich priestupkov vyplývajúcich z nedodržania kvalitatívnych podmienok pri vyhotovovaní výsledkov geodetických a kartografických činností možno uviesť aj ďalšie priestupky ktoré riešili katastrálni inšpektori:

- priestupku v zmysle § 23 ods. 1 písm. b) zákona o geodézii a kartografii sa dopustil autorizovaný geodet a kartograf tým, že sprístupnil tretej osobe kúpnu zmluvu, ktorú bol oprávnený použiť len na účely vyhotovenia geometrického plánu, čím sa dopustil neoprávneného rozširovania údajov zo štátnej dokumentácie.
- priestupku sa v zmysle § 74 ods. 1 písm. ch) katastrálneho zákona dopustil autorizovaný geodet a kartograf tým,

že nedodržiaval požadovanú presnosť podrobného merania a vykonštruoval meranie, čo bolo okrem iného preukázané aj tým, že v deň merania v predmetnej lokalite nebolo zaznamenané pripojenie k službe SKPOS (Slovenský priestorový observačný systém).

- katastrálny inšpektor podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona o kontrole uložil autorizovanému geodetovi **poriadkovú pokutu** za nesplnenie povinností vyplývajúcich z ustanovenia § 12 ods. 5 písm. a), písm. b) zákona o kontrole. Z kontroly autorizačného overenia vytyčovacieho náčrtu bol vypracovaný protokol o kontrole, na ktorého prerokovanie sa autorizovaný geodet a kartograf nedostavil a následne neodstránil zistené nedostatky autorizačného overenia vytyčovacieho náčrtu. V takomto prípade katastrálny inšpektor pri ukladaní poriadkovej pokuty postupuje podľa všeobecného predpisu o správnom konaní.

Z činnosti katastrálnej inšpekcie sú známe aj prípady, keď sa autorizovaný geodet okrem porušenia ustanovení katastrálneho zákona, resp. zákona o geodézii a kartografii dopustil aj spáchania priestupku, a ten nemohol byť prejednaný riadne, a to len z dôvodu nedostatčnej legislatívy:

- autorizovaný geodet a kartograf sa dopustil priestupku podľa § 74 ods. ch) katastrálneho zákona: overil iný výsledok geodetických prác, konkrétne vytyčovací náčrt, pri ktorom sa nedodržiavali náležitosti podľa § 65 ods. 1 katastrálneho zákona. Tento paragraf ustanovuje, že na **zmeny** v súbore geodetických informácií alebo na jeho obnove možno použiť len overené výsledky podrobného merania obsahujúce náležitosti, ktoré upraví úrad všeobecne záväzným právnym predpisom. Štátnym dozom bolo zistené že overený vytyčovací náčrt je zmaťočný, katastrálny inšpektor prejednal priestupok a udelil sankciu. Avšak autorizovaný geodet a kartograf uplatnil námietku, že vytyčovacím náčrtom sa nevykonávajú zmeny v súbore geodetických informácií a tým nespadá pod predmetné priestupkové ustanovenie. V závere rozkladového konania o priestupku fyzickej osoby, ktorá sa ho dopustila overením vytyčovacieho náčrtu, pri ktorom sa nedodržiavali náležitosti podľa § 65 ods. 1, sa jej námietke vyhovel, a preto nebolo možné uložiť sankciu.
- autorizovaný geodet a kartograf sa dopustil priestupku podľa § 23 ods. 1 písm. f) a k) zákona o geodézii a kartografii tým, že v súvislosti s vytyčovacím úkonom nezabezpečil autorizačné overenie výsledného operátu o vytýčení hraníc pozemkov, následne sa dopustil priestupku tým, že tento výsledný operát neodovzdal do štátnej dokumentácie do 30 dní od jeho vyhotovenia. Nakoľko však zákon o geodézii a kartografii **neupravuje výšku pokuty udeľovanej úradom** za uvedené priestupky, mohol ju úrad udeliť len podľa zákona o priestupkoch vo všeobecnej výške do 33 eur, ktorá sa udeľuje, ak osobitná časť tohto zákona alebo iný zákon nestanovuje vyššiu pokutu. Za každý priestupok tak uložil maximálnu možnú pokutu 33 eur, spolu 66 eur.

V rámci prejednávania priestupku je možné z pohľadu katastrálnej inšpekcie pokladať za **fázu objasňovania** v zmysle zákona o priestupkoch prerokovanie kontrolných zistených uvedených v protokole o kontrole; z tohto dôvodu katastrálny inšpektor po prejednaní zápisnice o prerokovaní protokolu o kontrole môže začať konanie o priestupku oznámením kontrolovanému subjektu; následne konanie pokračuje podľa ustanovení Správneho poriadku; v oznámení o začatí priestupkového konania ani v rozhodnutí o uložení pokuty však **nestačí len uviesť zistenia odkazom na príslušný protokol** o kontrole, ale je potrebné všetky

skutočnosti uviesť v plnom znení a dodržať celý procesný postup podľa zákona o priestupkoch.

3. Záver

V článku sme sa zaoberali platnou právnou úpravou týkajúcou sa niektorých činností katastrálnej inšpekcie a problémami, s ktorými sa inšpekcia pri výkone štátneho dozoru stretáva pri aplikácii zákona o kontrole v štátnej správe a zákona o priestupkoch.

Myslíme si, že v tak závažnej činnosti, akou je výkon štátneho dozoru nad úrovňou spravovania, aktualizácie a obnovy katastra a úrovňou zabezpečovania úloh súvisiacich s katastrom, je neprípustné, aby sa katastrálna inšpekcia nemohla oprieť o takú platnú legislatívu, ktorej ustanovenia kontrolovaný subjekt nebude môcť kedykoľvek spochybniť, resp. sa jej aplikácii vyhnúť.

Z uvedených dôvodov pokladáme za nevyhnutné, aby sa uvedené nedostatky odstránili v nadchádzajúcej novelizovanej podobe predpisov regulujúcich činnosti na úseku katastra a geodetických a kartografických činností.

LITERATÚRA:

- [1] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv v znení neskorších predpisov.
- [2] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.
- [3] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe.
- [4] Zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.
- [5] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 216/1995 Z. z. o komore geodetov a kartografov v znení neskorších predpisov.
- [6] Vyhláška Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky č. 300/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.
- [7] Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

Do redakcie došlo: 11. 3. 2016

Lektoroval:

Ing. Michal Valuš,

Okresný úrad Bratislava, katastrálny odbor

Speciální mapy 1 : 75 000 z území Československa

**Mgr. Peter Mackovčín, Ph.D.,
katedra geografie,
Přírodovědecká fakulta,
Univerzita Palackého v Olomouci**

Abstrakt

Speciální mapy zpracované koncem 19. století v rámci Rakousko-Uherska byly většinou černobílé. Postupně vznikaly i vícebarevné listy. Aktualizace speciálních map proběhla počátkem 20. století ještě pod vedením Vojenského zeměpisného ústavu (VZÚ) ve Vídni. Po vzniku Československa byly od roku 1919 mapy postupně revidovány. VZÚ v Praze do roku 1938 vydal kompletní barevnou sadu. Po roce 1945 vydal Zeměměřický úřad speciální mapy s označením „prozatímní vydání“. Obnovený VZÚ po 2. světové válce aktualizoval všechny speciální mapy v letech 1947–1949 a vydal revidovaný soubor s četnými mimorámovými údaji. Po ukončení používání speciálních map v armádě se používají jako turistické mapy v původním měřítku až do současnosti. Jejich aktualizace odpovídá možnostem vydavatele. Speciální mapy byly nejdéle sloužícími vojenskými mapami v historii Rakousko-Uherska a nástupnických států, tedy i Československa.

Special Maps of 1 : 75 000 from Czechoslovakia

Abstract

Special maps processed in the end of 19th century in the frame of Austro-Hungarian Empire were mostly black and white. Step by step multi-coloured sheets occurred. Special maps were updated in the beginning of the 20th century still under the administration of the Military Geographical Institute in Vienna (MGI). After founding of Czechoslovakia the maps had been gradually revised from 1919. VZÚ in Prague had published complete coloured map set by 1938. In 1945 Land survey office published special maps marked „interim edition“. Renewed MGI updated after the World War II all special maps in years 1947–1949 and published revised map set with numerous outside-the-frame data. After using special maps in the military they have been used as touristic maps in the original scale, until now. Their updating corresponds to the possibilities of the publisher. Special maps were the longest serving military maps in the history of the Austro-Hungarian Empire and successor states, including Czechoslovakia.

Keywords: Military Geographical Institute, black and white map, multicoloured maps, outside the frame data

1. Úvod

Od sedmdesiatých let 19. století byl z území Rakousko-Uherska vytvářen soubor speciálních map (SM) v měřítku

1 : 75 000 v černobílém provedení. Postupně byly vydávány mapové listy (ML) i v barevném provedení. Rozsah ML za celou monarchii v roce 1917 končil u čísla 745. Po vzniku samostatné Československé republiky (ČSR) topo-

grafická služba postupně revidovala na svém území 189 ML z původního vydání z 19. století. Tyto mapy byly většinou černobílé a od roku 1922 postupně tištěny dvoubarevně, několik ML i čtyř, pěti a šestibarevně. Revidované československé SM se staly podkladem pro tvorbu mapových sad před i během 2. světové války. Po okupaci ČSR vzniklo z československých revidovaných ML několik souborů SM: dvoubarevný Karte des Sudetenlandes 1 : 75 000, 77 ML, Slowakei 1 : 75 000, 55 ML jedno až čtyřbarevných, a část Ungarn 1 : 75 000, přes 50 ML. Tyto soubory měly především upraveny názvy sídel, změněny hranice. Z pohledu jejich dochovanosti do současnosti jsou vždy nekompletní.

Práce Zeměměřického úřadu (ZÚ) Ministerstva vnitra protektorátu Čechy a Morava na nových vydáních SM 1 : 75 000 z let 1943 a 1944 z území protektorátu patrně nebyly dochovány a lze předpokládat jejich dokončení. Válečný úřad spojeneckých vojsk (War Office) vytiskl v průběhu 2. světové války první a druhé vydání SM z území ČSR (celkem 189 ML).

Po skončení 2. světové války byly v obnovené ČSR vydány SM již jen na 168 ML bez Podkarpatské Rusi. SM byly využívány i v civilním sektoru jako topografický podklad k tematickým mapám, v turistických vydáních atd., viz příloha 1a a 1b. Používání těchto map k vojenským účelům skončilo v padesátých letech 20. století.

2. Historie vydávání speciálních map

SM 1 : 75 000 představují velmi rozsáhlý kartografický materiál jak do rozsahu plošného pokrytí, tak do časového úseku. V průběhu využívání těchto map pro vojenské i civilní účely v období 1876 (Vojenský zeměpisný ústav (VZÚ), Vídeň – Militärgeographische Institut, Wien) až do padesátých let 20. století (VZÚ, Praha) vznikla z území ČSR celá řada mapových souborů. Tyto soubory pokrývaly celé území rakousko-uherské monarchie, nebo po jejím rozpadu pouze část nebo celé území jednotlivých nástupnických států.

V období let 1938 až 1944 vznikaly nekompletní soubory, pokud je vztáhneme k ploše ČSR (průběhy nových hranic tzv. druhé Česko-Slovenské republiky, říšská župa Sudet, protektorát Čechy a Morava, Slovenský stát, Maďarské království). Využití SM pokračovalo i po jejich vyřazení z československé armády od padesátých let 20. století.

Aktualizace tiskových podkladů SM 1 : 75 000 prováděl Klub československých turistů. SM patřily k nejdéle sloužícím vojenským mapovým souborům na území Českých zemí a taktéž Československa. Pro zpřehlednění byly autorem stanoveny etapy vývoje SM a rozděleny podle období kdy vznikaly:

- A – období Rakousko-Uherska, Vojenský zeměpisný ústav ve Vídni, část 3.
- B – období Československa, Ministerstvo národní obrany (MNO), Zeměpisný ústav MNO, Československý vojenský zeměpisný ústav, VZÚ v Praze, část 4.
- C – předválečné období a průběh 2. světové války, německá topografická služba včetně rakouské po anšlusu v březnu 1938, (nástupci VZÚ: 1. 10. 1939 až 1. 10. 1942 Zeměpisný ústav Ministerstva vnitra protektorátu Čechy a Morava – Geographische Institut Ministerium des Innern Protektorat Böhmen und Mähren, Prag, později od 1. 11. 1942 do 9. 5. 1945

Zeměměřický úřad Čechy a Morava – Landesvermessungsamt Böhmen und Mähren, Prag VII), část 5.
D – druhé období Československa, ZÚ v Praze, VZÚ v Praze, část 6.

E – využití pro civilní účely zahrnující období B až D, část 7.

Autor pro zpracování textové, tabulkové a obrázkové části použil především materiály získané v archivech Vojenského geografického a hydrometeorologického úřadu (VGHMÚř) generála Josefa Churavého v Dobrušce, Českého úřadu zeměměřického a katastrálního v Praze, Mapové sbírky Univerzity Karlovy v Praze, Národního archivu České republiky (ČR) a soukromých archivech, dále ze zahraničí z archivu Topografického ústavu Jána Lipského v Banské Bystrici, Geodetického a kartografického úřadu v Bratislavě a Slovenském národním archivu v Bratislavě ve Slovenské republice. Archivní práce byly doplněny studiem dalších mapových a literárních pramenů, jejichž přehled je uveden na konci textové části. Pro zpracování byla použita historická a statistická metoda s důrazem na podrobnost evidence jednotlivých souborů dochovaných SM. Tím autor dostal jasnější přehled o rozmanitosti a rozsahu vydávaných SM.

3. Rakousko-uherské mapy 1876–1918

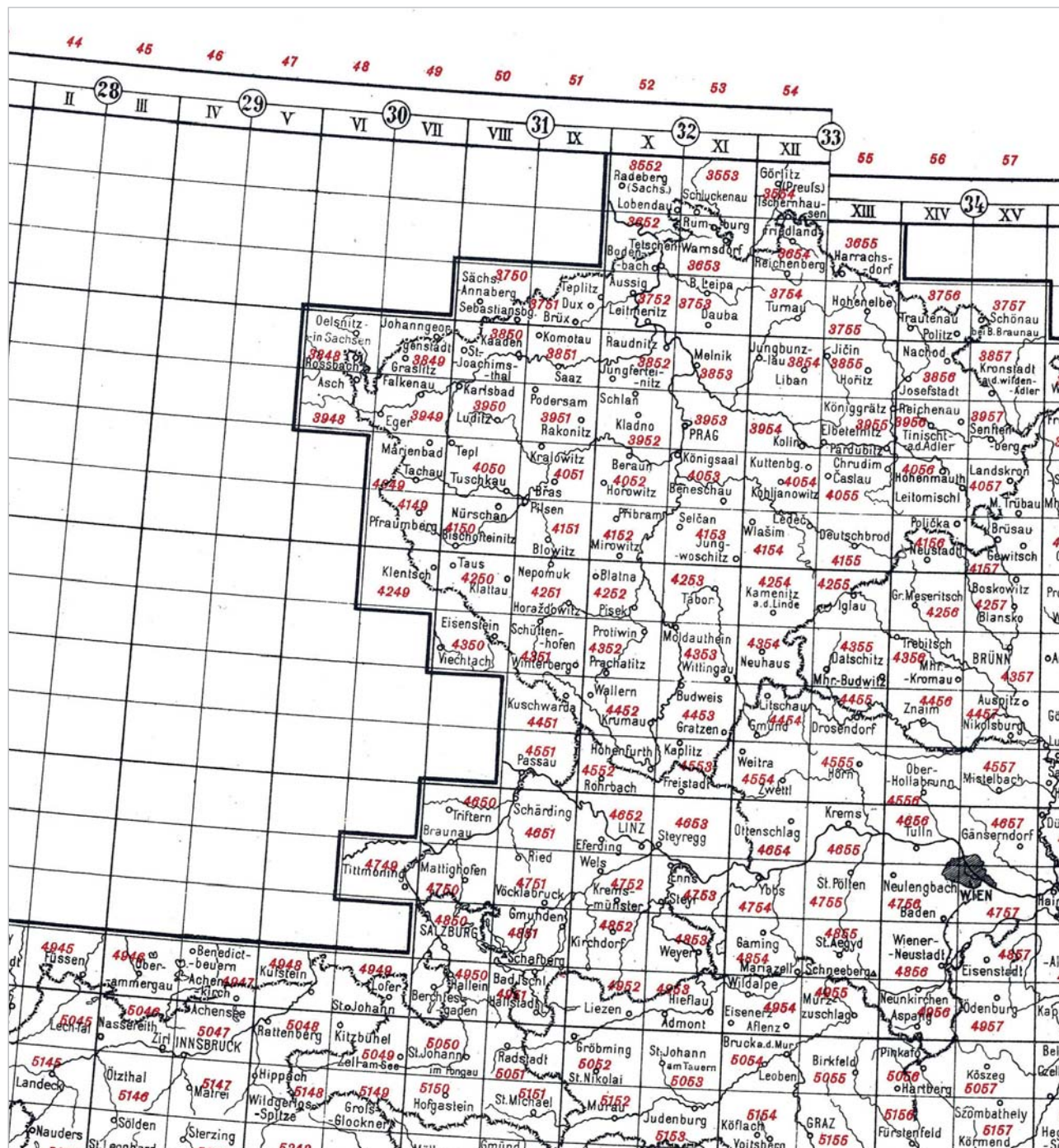
Pro celou habsburskou monarchii bylo v roce 1870 zahájeno III. vojenské mapování VZÚ ve Vídni v měřítku 1 : 25 000 (topografické sekce), a to v metrické míře. Kartografickým zobrazením byla Sanson-Flamsteedova polyedrická projekce Besselova elipsoidu. Využívaly byly rovinné souřadnicové systémy Gusterberg (pro území Čech), Sv. Štěpán (pro území Moravy a Slezska) a Gellerthégy (pro území Slovenska). Na Moravě a ve Slezsku topografické mapování v měřítku 1 : 25 000 započalo v roce 1876, ukončeno bylo roku 1878, resp. 1877. V Čechách probíhalo v letech 1877–1880 [1], kdežto na Slovensku v letech 1875–1884 [2]. SM 1 : 75 000 vznikaly postupně po dokončení topografických sekcí 1 : 25 000, a to v období 1873–1889. SM 1 : 75 000 jsou odvozeny z topografických sekcí 1 : 25 000.

List SM zobrazuje samostatný průmět příslušné části zemského povrchu o velikosti 30' zeměpisné šířky a 15' zeměpisné délky (vztážené k poledníku Ferro) v Sanson-Flamsteedově zobrazení (polyedrické projekci). Polohopis SM byl znázorněn pomocí smluvených značek (značkové klíče z let 1879, 1888, 1894, později 1904, 1913 [3], výškopis ve výškovém systému jadranském byl zobrazen sklonovými šrafami. Významné body (kostely, křižovatky, soutoky vod, vrcholy hor a sedla) byly výškovými kótami a na mapách se objevil i orientační zákres 100 metrových vrstevnic [2]. Je nutno dodat, že nejen kostely, ale i kaple, rozhledny, domy a další objekty s výhledem měly výškovou kótu [4]. Označení listů SM bylo původně provedeno podle polohy listu v příslušném sloupci. Po vrstvách (řadách – Zone) arabskými číslicemi od rovnoběžky 51° 15' k jihu a římskými číslicemi po sloupcích (Col. nebo Kol.) od poledníku 27° vých. od Ferra k východu s připojením jména význačného sídla (např. Zone 5 Kol. X. Kladno und Schlan z roku 1881, později zkráceno na 5-X). Rukopisné originály topografických sekcí 1 : 25 000 byly jedenáctibarevné, odvozené mapy 1 : 75 000 se však tiskly pouze v černobílém provedení. Byly kresleny v měřítku 1 : 60 000 a po zmenšení posléze vyryty do měděných tiskových desek.

Jeden list SM zobrazuje plochu cca 1 000 km² [1]. Od roku 1917 se změnilo číslování SM [5]. Sloupce a vrstvy byly číslovány arabskými číslicemi, a to tak, že 1. sloupec

západní stranou přiléhá k poledníku 27° a 1. vrstva severní stranou k rovnoběžce 60° [1]. Podle kladu listů publikovaného dne 5. V. 1917 bylo zobrazeno s novým číslováním 745 ML rakousko-uherské monarchie (obr. 1). V pravém horním rohu mapy se uvádělo příslušné čtyřčíslí (např. 3952) a nad rámem mapy byl název důležitého správního sídla z ML (Kladno). Mapa měla v dolní části ML vlevo informaci, kdo sestavil skelet (starší označení Schrift u. Gerippe novější Geripp) a podle kterého značkového klíče (např. Nach Zeichenschlüssel). Uprostřed je sestupně předloha (Nach Aufnahme 1882), měřítko (Masstab 1 : 75 000), kdo mapu vydal (K.u.K. Militärgeographisches Institut) a rozmnožování vyhrazeno (Vervielfältigung vorbehalten). Rovněž bylo připojeno jméno tvůrce kresby terénu (starší označení Terrainschraffierung novější Terrain) a níže sdělení o částečné opravě listu (Teilweise berichtigt bis 19. 10. 1911). Mezi vnějším a vnitřním rámem mapy je v pravém dolním rohu uveden rok vytvoření prvního provedení mapy. Opravy na SM prováděné od počátku 20. století byly doplněny (např. u listu 9-XII Hohe Tatra, Nacht. (Nachträge) 20. 9. 1911). SM vydávané počátkem 20. století z jiných částí rakousko-uherské monarchie nebyly již pouze černobílé, ale tiskly se barevně (např. lesy zelenou barvou). Takový dvoubarevný list byl nalezen z území Slovenska pouze jeden,

vání vyhrazeno (Vervielfältigung vorbehalten). Rovněž bylo připojeno jméno tvůrce kresby terénu (starší označení Terrainschraffierung novější Terrain) a níže sdělení o částečné opravě listu (Teilweise berichtigt bis 19. 10. 1911). Mezi vnějším a vnitřním rámem mapy je v pravém dolním rohu uveden rok vytvoření prvního provedení mapy. Opravy na SM prováděné od počátku 20. století byly doplněny (např. u listu 9-XII Hohe Tatra, Nacht. (Nachträge) 20. 9. 1911). SM vydávané počátkem 20. století z jiných částí rakousko-uherské monarchie nebyly již pouze černobílé, ale tiskly se barevně (např. lesy zelenou barvou). Takový dvoubarevný list byl nalezen z území Slovenska pouze jeden,

Obr. 1 Klad listů speciálních map rakousko-uherská monarchie, stav k V. 1917 – výřez;
(zdroj: mapová sbírka autora) celý obrázek viz příloha 2

10-XXV. Varannó (4465) ze 17.XII.1914 s označením 2. vydání (2. Ausgabe). Řeky byly tištěny modrou barvou, terén hnědou a lesy zelenou barvou (např. ze severní Itálie, Rakouska, Maďarska). Po vypuknutí 1. světové války doznaly taky SM změn především v místech bojových operací a lokálně byly dotištěny vojenské objekty, jež neobsahoval tehdy používaný značkový klíč. Vznikaly rovněž zvláštní soutisky SM pro potřeby velení armády, vojenských manévřů a cvičení, které nebyly v úplné shodě s tehdejšími kladem listů SM a značkovým klíčem.

4. Československé mapy 1919–1938

Po skončení 1. světové války na podzim roku 1918 došlo k rozpadu Rakousko-Uherska. Nástupnické státy monarchie, kam patřilo i Československo, se domáhaly ve Vídni kartografického a mapového materiálu ze svého území. Po mnohých jednáních byly mapové podklady předány z bývalého VZÚ ve Vídni na základě mezistátní dohody mezi Rakouskou republikou a Československou republikou, a to Ministerstvu národní obrany ČSR. Posléze se SM 1 : 75 000 staly společně s topografickými sekcemi 1 : 25 000 základním mapovým dílem pokrývajícím celé území nového státu. Pro celé území Československa byly rovněž převzaty generální mapy v měřítku 1 : 200 000 a další kartografický materiál. VZÚ v Praze prováděl reambulaci topografických sekcí 1 : 25 000 [1], [5], začala mapování v Benešově zobrazení a posléze v Křovákově zobrazení [1], [5], [6], [7].

Počátkem roku 1919 nově zřízené Ministerstvo národní obrany (MNO) prostřednictvím svého kartografického oddělení započalo s vydáváním mj. i SM v černobílém provedení. Označení ML bylo provedeno vlevo nahoře, řádek arabskou číslicí a sloupec římskou číslicí (např. 12-XVIII), uprostřed název (např. Trnava) a vpravo nové číslování čtyřmi arabskými číslicemi (např. 4659). Vlevo pod mapovým rámem umístěna informace „Rozmnoženo dle mapy býv. c. a k. voj. zeměp. ústavu“. Uprostřed pod mapovým rámem je uvedeno „Měřítko 1 : 75 000“. Vpravo pod mapovým rámem kdo vydal – např. Kartografické oddělení MNO, Zeměpisný ústav min. nár. obrany, Čís. 500-19., Částečně opraveno do 6. 6. 1913. Později vydal i Čs. vojenský zeměpisný ústav (1921). Postupně se v rámci mimorámových údajů doplňovaly údaje o poloze mapy vůči okolním ML, měřítko, atd. U československých vydání SM již nebyl uváděn topograf, a kdo zpracoval terén, jak tomu bylo u původních rakouských vydání včetně jejich oprav. Podle dochovaných map je patrné, že zůstalo zachováno datum vydání arabskými číslicemi a případné opravy. Velikost mapového rámu se neměnila (zůstala 15' szš a 30' vzd). Rohy listů byly označeny zeměpisnými souřadnicemi. Rozmnožování bylo provedeno fotolitograficky [8] a kopie ovšem nedosahovaly kvality tisku z původních rakouských mědirytin. Od dvacátých let 20. století byly již u SM mimorámové údaje počestěny a upraveny okraje, a učiněny předpisy částečných oprav [9].

MNO urychleně připravovalo i vlastní klíč mapových značek pro tvorbu topografické mapy, který vycházel z přepracovaného rakouského originálu [4]. Jako služební předpis jej vydalo v roce 1921 pod označením Zem-I., pro mapy všech užívaných měřítek 1 : 25 000, 1 : 75 000, 1 : 200 000, 1 : 750 000 služební předpis branné moci MNO, čj. 49.090 pres.voj. 1921, Věstník věcný z r. 1921, č. 43, čl. 420. Tento předpis měl opravné doplňky 1, 2 (Výnos MNO. čj. 43.440-přes./3.odděl. 1935 – VV. čís. 48/1935 [10]. Klíč zna-

ček má rozsah 91 stran a 8 stran přílohy 1. V klíči byly značky seřazeny ve sloupcích podle jednotlivých měřítek. Budeme se zabývat pouze výběrem pro SM 1 : 75 000. Rozdělení klíče je na díl I (s. 3–53) – druh a velikost písma (písmo rotundové, hůlkové, batardové), bydliště, jiné stavby a objekty (59 značek), komunikace (25 značek), podrobnosti u komunikací (29 značek), kultury a jiné porosty (10 značek), ohrady a ploty (11 značek), pitná voda (12 značek), tekoucí vody (8 značek), stojaté vody (6 značek), mokřiny (8 značek), podrobnosti u vodstva (18 značek), přechody (u vodstva – 13 značek), označování hranic (16 značek), značky výškové (9 značek), značky zvláštní (7 značek), délková měřítka (1 označení), znázornění terénu a příslušné k tomu pomůcky (svahová měřítka 2 značky, vrstevnice 2 značky po 100 m a 50 m, šrafování a stínování 10 značek). Díl II. obsahoval vysvětlivky k značkám a jejich užívání (s. 55–91). Přílohu 1 tvoří „Názvy“, jichž se užívá ve vojenských mapách a jejich zkratky s překladem názvů cizojazyčných.

V následujícím období (před i po 2. světové válce) vydával VZÚ v Praze samostatně značky ke SM, formou drobných brožur s označením např. Vojenská SM 1 : 75 000.

V roce 1935 zpracoval VZÚ v Praze služební knihu branné moci MNO. Č.j. 21.343-přes./3. odděl. 1935. – VV. Čl. 240/1935 „Terén ve vojenské mapě“ [11]. Tato kniha popisovala terénní tvary na podkladě terénu. Využívala řadu civilních vydání k zobrazování terénu na speciálních mapách, které zpracovali armádní důstojníci – škpt. F. Houdek, mjr. V. Bauer, škpt. Větrovský, škpt. Kytnar, škpt. Jedlička, plk. M. Černoch a pplk. J. Hejda a taky škpt. B. Tetour.

Velmi rozšířené bylo vydání pro civilní využití k poznávání obsahu, tvorby a dalších charakteristik SM včetně ukázek značkového klíče vydal se svolením MNO (výnos čj. 16.564 přes./1 odděl. Z16/5 1929 (VV.roč. 1929, čís. 27.396) nákladem vlastním Škpt. B. Tetour publikaci „Mapa v obrazech – Speciální mapa“ [12]. Tato původní publikace byla vydána stejným autorem v upraveném vydání v roce 1934 [13] a 1947, [14].

Po dokončení rozluky kartografického a reprodukčního materiálu Rakousko-Uherska byly i nadále používány SM 1 : 75 000 v nástupnických zemích a jejich topografických službách, v Rakousku – Kartographisches Institut Wien, Maďarsku – Magyar Királyi Térképészeti intézet Budapest, Polsku – Wojskowy Instytut Geograficzny Warszawa, v Jugoslávii – Vojni Geografski Institut Ministerstva vojske i morarice Belgrad.

V Československu bylo nutné na základě rozhodnutí MNO urychleně přepracovat nevyhovující německé popř. maďarské názvosloví SM. Postupně taky opravovat zastaralý polohopisný obsah. Na mapách se hranice nově vzniknutého československého státu tiskly jako prozatímní, než došlo k jejich ustálení v polovině 20. let minulého století, a to na základě mezistátních smluv ČSR se sousedními státy. Především se jednalo o vybrané úseky hranic s Maďarskem, Německem, Rakouskem, Polskem, méně s Rumunskem. Byl vydán soubor map 1 : 25 000 obsahující bezprostřední okolí průběhu hranic.

Postupně se měnil tehdejší vydavatel map; Kartografické oddělení MNO bylo převedeno do nově zřízeného Zeměpisného ústavu MNO a posléze Československého zeměpisného ústavu, jenž byl přejmenován na VZÚ v Praze. SM byly revidovány od roku 1921. Nejprve se pracovalo na ML 4364 Vysoké Tatry, 3953 Praha, 3755 Vrchlabí na jihozápadním Slovensku 4658, 4659, 4758, 4759, 4858, 4859 [8]. V roce 1922 se kromě rozpracovaných listů z předchozího roku pokračovalo na ML 4660 Nová Baňa, 4660 Nitra, 4760 Velké Šurany, 4761 Levice, 4860 Komárno, 4861 Par-

kan [9]. Následovala kresba originálů pro barevné vydání na 5 ML 3554 Černousy (pětibarevný list s vrstevnicemi a terénem stínovaným), 3653 Varnsdorf (pětibarevný list s vrstevnicemi a terénem stínovaným), 3654 Liberec (terén stínovaný se šrafami bez vrstevnic – čtyřbarevný list), 3960 Sudice (pětibarevný list s vrstevnicemi a terénem stínovaným), 4250 Klatovy (pětibarevný list s vrstevnicemi a terénem stínovaným).

Další průběh postupu revizí listů SM byl publikován ve výročních zprávách VZÚ [15 až 25]. V roce 1925 byl proveden pokus o zrychlení ve vydávání ML s československým názvoslovím „*tím způsobem, že na křídlovém tisku pořízeném z desek dosavadních listů býv. Voj. Zeměpis. Ústavu vídeňského odstraňujeme německá jména a nahrazujeme správnými, někdy stačí pouhá změna koncovky. Porušený okolní šrafovaný terén nutno doplnit zároveň. Tím vznikne originál nový, který bude reprodukován heliograficky* List 3854 ML. Boleslav na zkoušku upraven jako list první, ...“ [18], [19]. Podle VIII. výroční zprávy VZÚ [20] se pracovalo na přepracování starých originálů či měděných desek, či zcela novou kresbou. Byly to především ML z českých zemí. Z oblasti Slovenska a Podkarpatské Rusi bylo nutné odsunout práce ve zpracování a to až bude vydán úřední „Statistický lexikon obcí“. Ve zprávě z tohoto roku se rovněž uvádí informace o přípravě 46 ML s úpravou názvosloví podle úředních Statistických lexikonů a jiných spolehlivých pramenů. Kromě pěti vícebarevných ML [19] se pracovalo na 41 listech černobílých a dvoubarevných (se zeleným nátiskem lesů přes jejich obvyklou černou značku).

Do konce roku 1929 bylo revidováno jako celý list nebo jeho část 40 listů a upraveno dle reambulace a nového měření dalších 30 ML [22]. Kresby originálů SM se vypracovávaly v měřítku 1 : 50 000. Samostatně se např. u listu Klatovy 4250 zhotovily olejata (průsvitky – vrstevnic, stínovaného terénu, kultur, vodstva, popisu a ostatních informací z mapového pole i okrajových informací). Ovšem vlastní rytí desky listu 4250 Klatovy probíhalo až v roce 1934.

Na konci roku 1934 proběhla revize SM na ploše 42 872 km² (30 % území ČSR). Revidovány byly celé ML nebo jejich části, a to tam kde byla provedena reambulace topografických sekcí 1 : 25 000 a proběhlo nové měření v měřítku 1 : 10 000 a 1 : 20 000 (Benešovo zobrazení), jejichž situace neodpovídala skutečnosti [25].

Postup prací byl na všech mapových sadách publikován kromě zpráv VZÚ v Praze, taky v katalozích map a publikací vydávaných VZÚ [26], [27]. ML z území Podkarpatské Rusi byly do první poloviny třicátých let 20. století tištěny černobíle. Zelenou barvou znázorněné lesy se objevily na ML Podkarpatské Rusi až v letech 1936–1938. V tomto období byla pod mapovým rámem tištěna tabulka vysvětlující čtení názvů v rumunském jazyce.

Další barevné ML byly 3960 Sudice (pětibarevný list s vrstevnicemi a terénem stínovaným), 4860 Komárno (pětibarevný list s vrstevnicemi a terénem stínovaným). Posledním čtyřbarevným listem byl list 3964 Kolín. Jeho zhotovení probíhalo v průběhu 2. světové války na ZÚ a tisk proveden až po jejím skončení (1948).

VZÚ vydával v měřítku 1 : 75 000 mapy okolí větších měst, které neměly číselné označení, ale jen slovní (např. Domažlice a okolí). Tyto mapy měly uprostřed mapového pole důležité sídlo. Jednalo se většinou o soutisky části 2 až 4 ML. Do těchto map mohly být dotištěny obdélníky, které v součtu vyplní plochu jednoho listu SM. Plocha mapového pole odpovídala jednomu standardnímu ML SM. Většinou byly tyto ML černobíle. Některé mapy okolí větších měst např. Brno, České Budějovice, Hradec Králové,

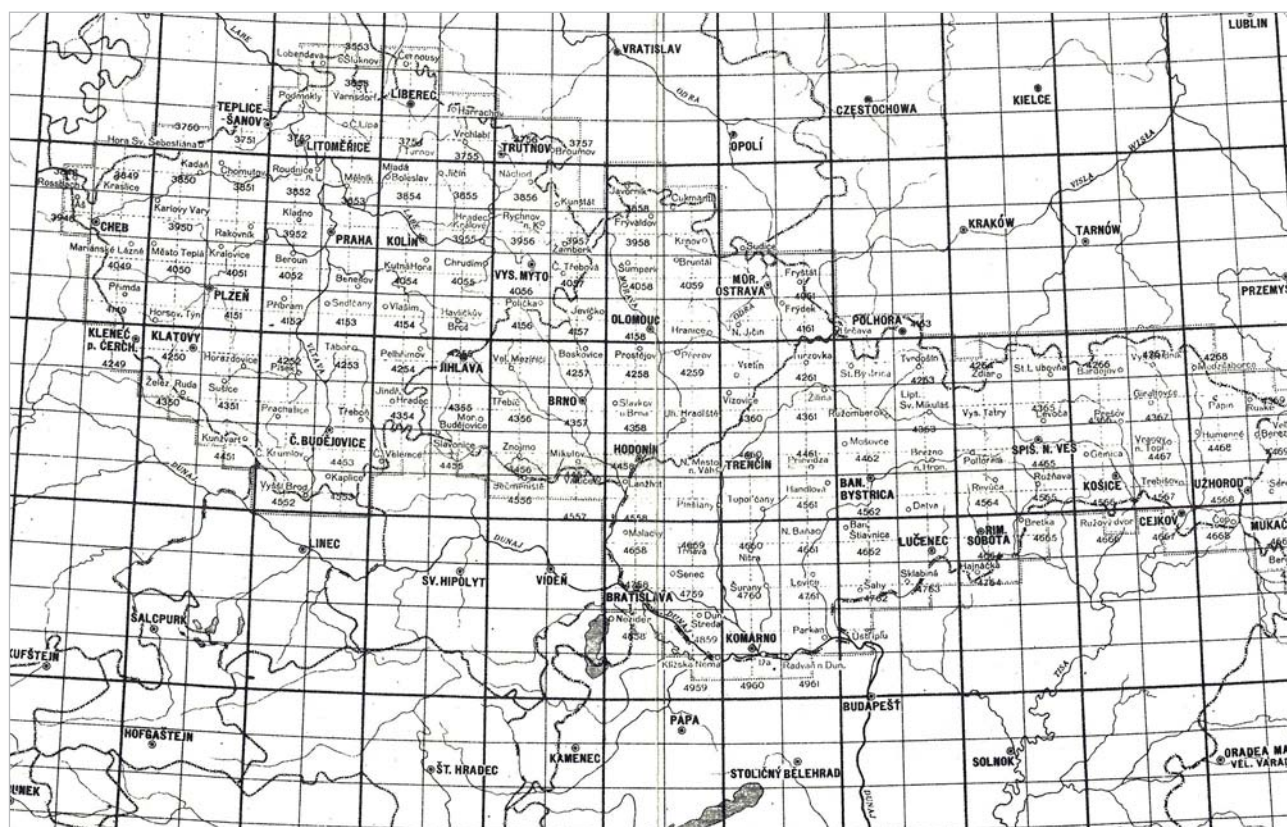
Košice, Olomouc, Plzeň byly opatřeny zeleným přitiskem lesů [27] (Katalog mapa a publikací 1938). Vydaný soubor SM 1 : 75 000 první Československé republiky obsahoval 189 ML (obr. 2).

Od roku 1935, kdy MNO rozhodlo o přijetí Křovákovy zobrazení jako standardního zobrazení pro všechna mapová díla, byla do tehdy vydávaných SM dotištěna v mapovém poli rovinná souřadnicová síť v Křovákově zobrazení a na vnitřním rámu číselné hodnoty souřadnic. Vlevo dole pod mapovým rámem byl vytištěn čtverec, jenž mohl být vystřižen, a sloužit k určování polohy v souřadnicích Křovákových. Již u všech listů došlo ke sjednocení používání plošného měřítka a pořadového čísla vydání (např. 4872 Vel. Bočkov, 7 vyd. 8. 1936 – psáno římskými číslicemi). Svým vývojem procházelo i slovní označení ML. Postupně se snižoval počet sídel uvedených nad mapovým polem, ze tří na jeden (např. Most, Duchcov, Teplice na Teplice a Šanov až na Teplice). Pro označení se užívalo pouze sídlo ležící na území Československa. Sjednocovaly se a měnily se názvy ML v meziválečném období (např. ML 4471 Vyšší Studený změněn název, na Tuchla). Zprvu se názvy listů SM objevovaly v příloze zpráv VZÚ [8], [9], [15 až 25]. Byly vydány kompletní soupisy názvů listů ke stavu let 1930, 1936, 1938 v těchto výstupech [25], [3], [26]. Taky označení data vydání se změnilo z provedení den, měsíc, rok (27.XI.1927), na měsíc a rok římskými číslicemi (VIII.MCMXXXVI.). Od roku 1936 se objevila informace o pořadovém vydání ML (např. 14. vydání). V roce 1936 byl publikován přehled československých vydání SM s opraveným popisem [3].

V roce 1938 z obav kvůli blížící se možné válce s Německem probíhaly intenzivní mapovací práce – především v rámci definitivního mapování v Křovákově zobrazení v měřítku 1 : 20 000 [7]. Mimo jiné probíhaly revize SM 1 : 75 000 a v průběhu roku 1938 vzniklo i několik vydání od jednoho ML (např. ML 4159 Hranice 30. vyd. III.1938 a 31. vyd. VIII.1938, 4659 Trnava 18. vyd. III.1938 a 19. vyd. VIII.1938). Stupňující se napětí v Evropě a na hranicích Československa se dotýkaly VZÚ a jeho produkce. Obavy o budoucnost ČSR se z důvodu přičlenění Rakouska k Německu stávaly více realistickými.

Německo hodlalo prosadit požadavky na území s převládajícím obyvatelstvem hlásícím se k německé národnosti i na území Československa. I když československá vláda přijala anglo-francouzský plán 21. 9. 1938, který požadoval odstoupení oblastí s více než 50 % německého obyvatelstva Německu, německá strana nebyla s tímto plánem spokojena a prosadila dne 29. 9. 1938 podepsání čtyřstranné dohody v Mnichově. Dohoda v základu určila mnoho úkolů, mj. bezodkladné sestavení mezinárodního výboru, jehož účel byl rozptýleně vyjádřen v čl. 3. až 6. Mnichovské dohody. Předsedou mezinárodního výboru v Berlíně se stal Ernst von Weizsäcker. Prezident Beneš na jednání do Berlína zplnomocnil dr. Mastného, stávajícího velvyslance ČSR v Německu, a brigádního generála Karla Husárka [28]. Vojenskou delegaci vedl brigádní generál Husárek a do jeho týmu byli určeni plk. gšt. Hynek Štěpánský a pplk. gšt. Josef Jirka. Po polední 30. 9. byly spěšně formulovány základní instrukce, jimiž se měli zástupci ČSR řídit [28]. Do delegace byl určen ještě Rudolf Künzl-Jizerský, do března 1938 velvyslanec ČSR v Rakousku.

Nejprve měly být podrobně určeny podmínky vyklizení česko-slovenského pohraničí (čl. 3). Klíčový význam měl čtvrtý článek mnichovské dohody. V jeho závěru se pravilo, že vymezí ta území, označená následně jako V. pásmo, která překračovala dohodnutý rozsah I.–IV. okupačního úseku

Obr. 2 Klad listů speciálních map ČSR, 1938 – výřez; (zdroj: mapová sbírka autora) celý obrázek viz příloha 2

[28]. Článek 6 přisoudil mezinárodnímu výboru konečné vymezení nových státních hranic [28]:

I. okupační usek se vstupem německých vojsk 1. 10. a 2. 10. 1938 po linii Prášíly, Srní, Český Krumlov, Horní Dvořiště, Vyšší Brod,
II. okupační usek se vstupem německých vojsk 2. 10. a 3. 10. 1938 po linii Libouchec, Jablonné v Podještědí, Liberec a Polubný,
III. okupační usek se vstupem německých vojsk 3. 10., 4. 10. a 5. 10. 1938 na linii Lísková, Žlutice, Radonice a Hora sv. Kateřiny,
IV. okupační usek se vstupem německých vojsk 6. 10. a 7. 10. 1938 na linii Úvalno, Bruntál, Rapotín, Králíky, Dolní Lipka. Dne 6. 10. 1938 bylo odsouhlaseno vyklizení pásma kolem Bratislavy, a to na poledne 10. 10. 1938 [28].
Podle obsahu dohody z Mnichova a jednání v Berlíně byly spěšně zpracovány listy SM s přitisky počtu obyvatelstva v územích, kde hrozilo připojení k Německu. Soubor v nejzazším možném průběhem záboru obsahoval 41 listů.
V noci z 5. na 6. 10. 1938 Německo předložilo další územní nároky a další požadavek, aby okupační jednotky Wehrmachtu do 10. 10. 1938 obsadily V. okupační úsek s téměř všemi pásy těžkého opevnění a podstatnou částí lehkého opevnění. Okupací území byly přerušeny důležité dopravní cesty, došlo ke ztrátě značného počtu obyvatel, průmyslových podniků a dalších hmotných statků Československé republiky. Československá strana na základě těchto informací dotiskla do SM 1 : 75 000 hrubý návrh průběhu nových hranic V. okupačního pásma (červená barva). Červeně byla u dotčených sídel dotištěna informace o počtu obyvatel: české, německé a jiné národnosti.

V návaznosti na zábor území Československa vznikl od 10. 10. do 20. 11. 1938 soubor SM se zákresem V. okupač-

ního pásma, s následnými úpravami označovanými VI. a VII. okupační pásmo. Tyto úpravy obsahovaly již další požadavky Německa na území a taky území, které mělo být vráceno zpět Československu. Zvláštností je, že v roce 1938 existovaly dvou a vícebarevné SM s pořadovým číslem vydání. Ovšem u SM s V. až VII. okupačním úsekem se najednou objevují mapy, i staršího data, s vročením 1935; především 15. I. a 15. II., výjimkou nebyla i další data 1. VI., 5. IV., 15. VI., 1. VIII., 24. VIII.

Dosavadním výzkumem se podařilo dohledat 52 ML SM v měřítku 1 : 75 000 obsahujících linii V. okupačního úseku a úprav úseku provedených pod číslem VI. až VIII [29].

Obdobným způsobem jako Německo, vyslovilo své územní požadavky taky Maďarsko a Polsko. Na základě Vídeňské arbitráže z 2. 11. 1938 vznikl soubor SM s průběhem úprav hranice s Polskem (modrá nebo červená barva-především Těšínsko, ale i menší území na Oravě, Vysokých Tatrách, Nízkých Beskydech) a soubor SM s průběhem nové hranice s Maďarskem (červená hrubá hranice). Nová hranice mezi Česko-Slovenskem a Maďarskem byla pak zpřesněna znova a to červenou barvou na linii Bratislava–Chust.

Poslední soubor SM vydaný VZÚ byl opatřen fialovým přitiskem nové hranice tzv. druhé Česko-Slovenské republiky. Tato informace byla ne vždy dotištěna do polohy ML vůči okolním ML.

5. Německo, Maďarsko 1936–1945

Německo v přípravách na územní tažení v Evropě přistoupi-
pilo od poloviny 30. let 20. století k tvorbě mapových pod-

kladů těch států Střední Evropy (Rakousko, Československo, Polsko, Maďarsko), kde předpokládalo prosazovat své zájmy (tzv. „sféra vlivu Německa“ – uvedeno nad mapovým rámem sovětských map z období 1938–1940). Německá topografická služba zpracovávala mj. SM z území Rakouska i Československa. Tyto mapy pro území např. Československa vznikaly od roku 1936 a nesly označení Sonderausgabe. Vydány byly v provedení černobílém s českým a německým značkovým klíčem po stranách mapového pole. Číselné označení bylo ponecháno v původní podobě československých map 1 : 75 000 (např. 3752). Soubor z let 1936 a 1937 měl v pravém horním rohu informaci o umístění listu SM v rámu německé říšské mapy (Karte des Deutschen Reiches) 1 : 100 000 – sdružený list ze čtyř původních mapových listů označované jako Einheitsblatt (EN). Navazující soubor Sonderausgabe SM z roku 1938 měl v horním pravém rohu informaci o poloze listu v příslušné německé říšské mapě (Karte des Deutschen Reiches) 1 : 100 000 – sdružený list čtyř původních mapových listů označované jako Großblatt (GB), až sedm let před jejich skutečným vytvořením v roce 1945 (barevné GB 402–409, 418–421). Mapové listy Großblatt z německého a polského pohraničí byly vytvořeny již v letech 1938 a 1939 nebo i 1941 s využitím polských vojenských map „taktycznych“ 1 : 100 000 (GB list 102–1938, GB list 103–1938, GB list 114–1938, GB list 115–1938, GB list 127–1938, GB list 128–1938, GB list 409–1938, GB list 410–1939, GB list 411–1939, GB list 412–1939, GB list 413–1939, GB list 426–1941, GB list 427–1939). V českém pohraničí byly změněny české názvy ML na německé.

Po anšlusu Rakouska v březnu 1938 se německá armáda zmocnila mapových podkladů ve Vídni. Z bývalé společné hranice československo-rakouské vydal již nově zformovaný Hauptvermessungsabteilung Wien (XIV) několik dvoubarevných ML SM 1 : 75 000 s označením Vorläufige Ausgabe 1938 (např. ML 4456 Znaim). Tyto listy měly vpravo od mapového rámu umístěnou legendu. Po okupaci československého pohraničí byla do map s československou hranicí Německa a druhé Česko-Slovenské republiky.

V období vrcholících příprav na obsazení Československa a k možnému střetu vojsk, Německo zpracovalo k datu 15. 7. 1938 soubor SM označených Befestigungskarte Tschechoslowakei 1 : 75 000 se zákresem pozic těžkého a lehkého opevnění včetně dalších vojensky důležitých informací (minová pole, zátarasy, překážky, kasárna, telefonny atd.) [30]. Znaky dotištěné do map s československým opevněním nebyly součástí značkového klíče českého a ani německého. ML lze nyní dohledat jak v zahraničí, Německu (Bundesarchiv Koblenz) nebo tuzemsku VGHMÚř generála Josefa Churavého v Dobrušce popřípadě několika soukromých sbírkách. Mapové znaky posloužily především pro toto vydání, nicméně se staly vzorem pro jiná německá vydání map obsahující opevnění dalších zemí, kde útok na obranná postavení nebo linie měl být teprve proveden – Polsko, Belgie, Francie, Jugoslávie, Rumunsko a Sovětského svazu (čerpáno z mapové sbírky autora).

Záhy po obsazení československého pohraničí byl německý mapový soubor Sonderausgabe upraven a použit na vytvoření souboru označeného Karte des Sudetenlandes 1 : 75 000 s novou říšskou hranicí po odstoupení Sudet na základě diktátu mnichovské dohody. Soubor Karte des Sudetenlandes obsahoval 77 ML od Bratislavy (4758 Preßburg) po Hlučín (4060 Hultschin) a Nový Jičín (4160 Neu Titschein). Mapy ze s označením Sonderausgabe a s označením Karte des Sudetenlandes souboru byly vy-

dávány v letech 1936–1940, vyplývá to z archivu autora a položek Ústředního archivu zeměměřictví a katastru v Praze [31], [32].

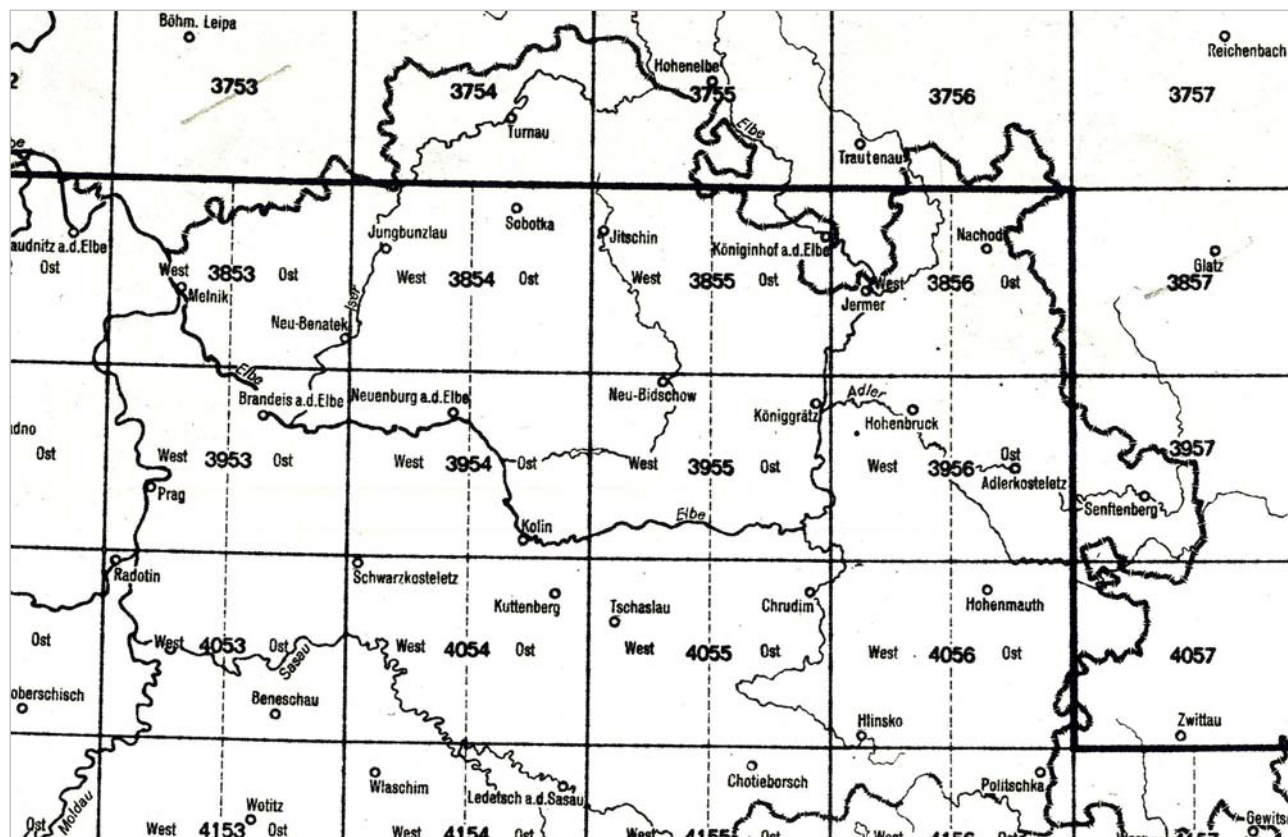
Po obsazení tzv. druhé Česko-Slovenské republiky v březnu 1939 byl německými úřady využit československý kartografický materiál. Do vydaných SM byla fialovou barvou dotištěna hranice protektorátu Čechy a Morava a sídla uvnitř protektorátu napsána v němčině fialovou barvou. Měnily se taky názvy ML, např. 4360 Vizovice na Zlin. Klad ML protektorátu Čechy a Morava je patrný z [obr. 3](#).

V roce 1940 pokračovala německá topografická služba ve využívání československého vojenského materiálu a pro území zabraných jižních částí Slovenska vydala soubor Ungarn 1 : 75 000 (Ehu) Ausgabe IX. 1940 již s maďarskými názvy sídel podle oficiálních maďarských podkladů ([obr. 4](#)). Mapy v čtyřbarevném provedení (lesy zelenou, popis černou, řeky modrou a hranice oranžovou) nesly maďarské názvy sídel (např. 4666 Abaújvár és T.Szt. Jakab – čs. název listu 4666 Košice). Pro území Slovenského státu německá topografická služba vytvořila soubor Slowakei (Esl) 1 : 75 000 Ausgabe XI. 1940 ([obr. 5](#)). Mapy byly čtyřbarevné (lesy zelenou, popis černou, řeky modrou a hranice modrofialovou) nesly německé a/nebo slovenské názvy, např. list 4465 Zipser, Spišská Nová Ves [33] i když na mapě je uvedeno Zipser Neudorf.

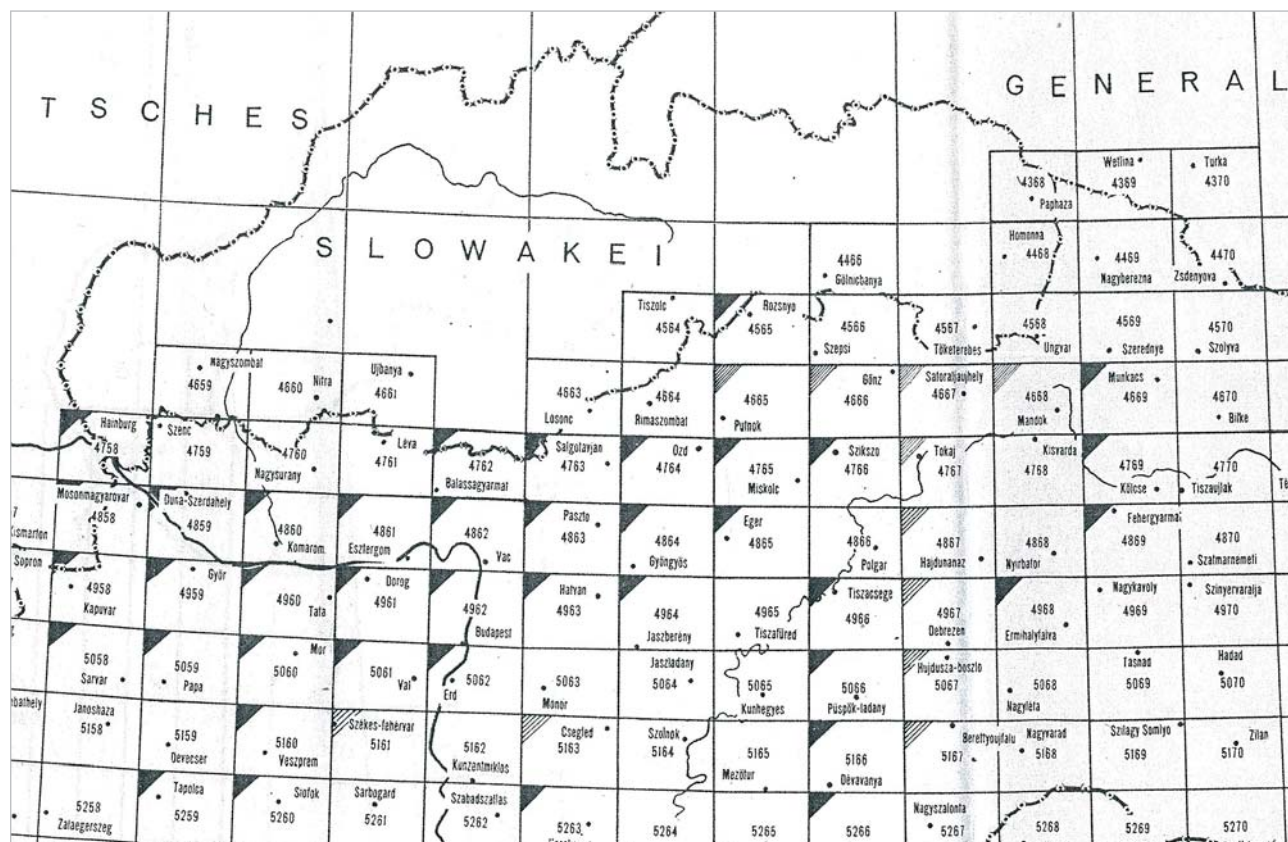
Na území protektorátu Čechy a Morava vznikaly taky německé mapy v měřítku 1 : 75 000 s jinými mimorámovými údaji. První byly označovány Vydání pro veřejnost! (Ausgabe für die Öffentlichkeit!) a neobsahovaly vojensky důležité informace o souřadnicích, deklinaci a měřítku. Druhý soubor je znám: Pouze pro služební potřebu! (Nur für den Dienstgebrauch!). Mapy byly tříbarevné (lesy světle zelenou, hranice fialovou, popis a polohopis černou). Vytvářeny byly v letech 1942 až 1944. Protektorátní soubor obsahoval 76 ML. Doposud se nepodařilo zjistit, zda byly všechny typy dokončeny a vydány za celého území protektorátu Čechy a Morava ve všech výše uvedených variantách (pro služební potřebu, pro veřejnost a další typy).

Československá exilová vláda v součinnosti s velitelstvím spojeneckých vojsk ve Velké Británii se rozhodly pro výsadkové operace v okupovaném Československu, zpracovat soubor SM Czechoslovakia 1 : 75 000. Vydavatelem byl Válečný úřad (War Office) soubor nesl číselné označení G.S.G.S.4060 (Geographical Section General Staff.No.4460). Mapy byly tříbarevné: lesy zelenou barvou, kamenné a zpevněné silnice červenou barvou, polohopis a popis černou barvou. Existují mapové listy z první a druhé edice (např. NIŽNÍ VERECKÝ FIRST EDITION SHEET 4470, rok vydání 1941, zdroj: sbírka autora). V českých archivech podle soupisů autora bylo dochováno celkem 52 ML. Komplet z území celé ČSR se patrně nedomáhal. Lze předpokládat, že jsou uloženy v britských archivech. Vpravo od mapového pole byla umístěna zkrácená anglická legenda (liniové prvky komunikace, železnice, hranice a vrstevnice, z bodových to byly kostely, hřbitovy, hotely pošty, mlýny, továrny, močály, trigonometrické a kóty). Mapy byly identické s těmi, jež byly vydávány v předválečných letech v ČSR. Fotolitografické rozmnožování zajišťoval Válečný úřad. Uprostřed pod mapovým polem se nacházelo délkové a číselné měřítko v dekadické soustavě (metry a kilometry), stejně tak v yardecích a milcích. Vlevo ještě umístění vůči okolním listům speciální mapy. Zcela vlevo informace o vydavateli, označení mapového souboru a kódu patrně tisku 11/41/G.S.G.S.

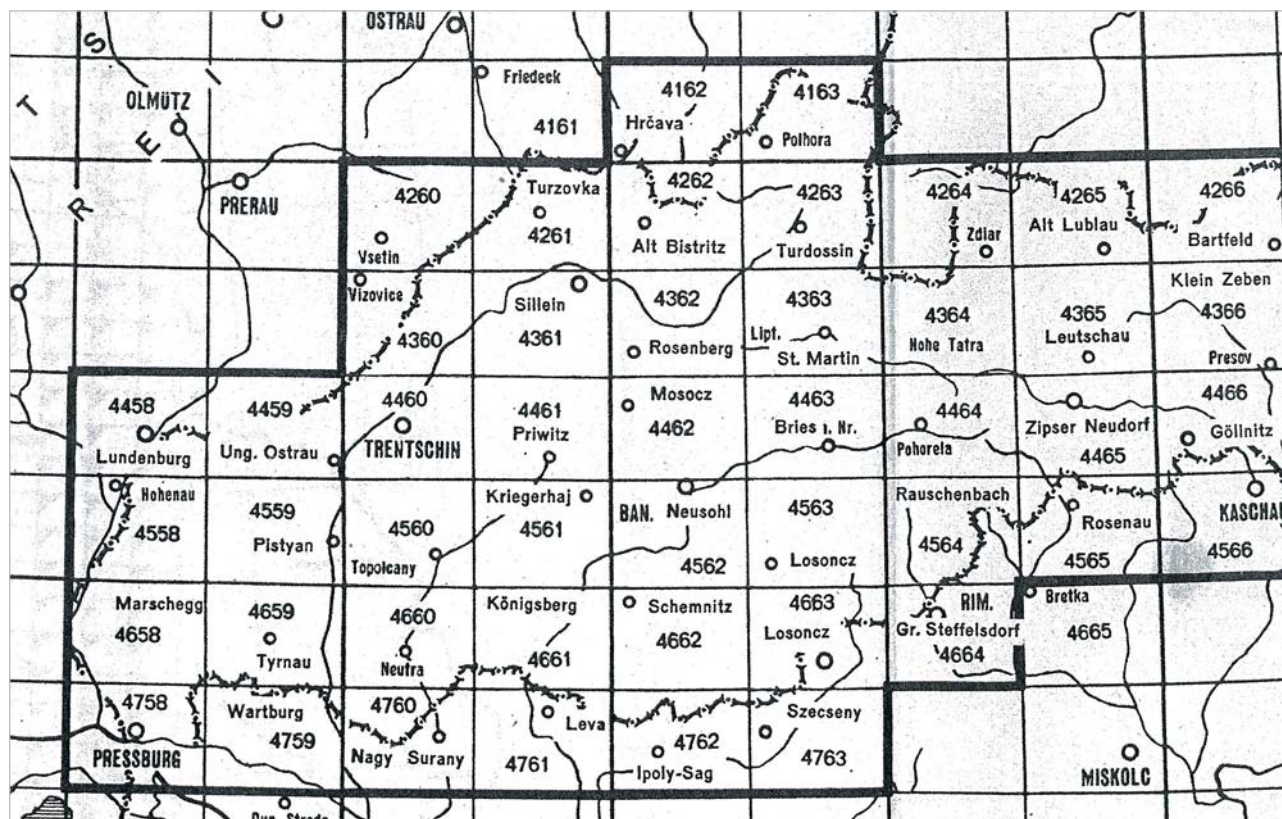
Maďarská topografická služba vydávala ML SM 1 : 75 000 z území ČSR jak černobílém tak v barevném provedení – zelené lesy, vrstevnice hnědé, popis černě a hranice červeně.

Obr. 3 Klad listů speciálních map, protektorát Čechy a Morava – výřez; (zdroj: mapová sbírka autora) celý obrázek viz příloha 2

Obr. 4 Klad listů speciálních map Maďarsko – Ungarn 1 : 75 000 (soubor IX.1940) v provedení pro německou armádu (Deutsche Heereskarte), stav 1944 – výřez; (zdroj: mapová sbírka autora) celý obrázek viz příloha 2

Obr. 5 Klad listů speciálních map Slovensko – Slowakei 1 : 75 000 (soubor XI.1940) v provedení pro německou armádu (Deutsche Heereskarte), stav 1944 – výřez; (zdroj: mapová sbírka autora) celý obrázek viz příloha 2

Těsně před válkou vznikl soubor maďarských map s průběhem nové česko-slovensko-maďarské hranice po vídeňské arbitráži, a později slovensko-maďarské hranice po okupaci části východních Slovenska a Podkarpatské Rusi v březnu 1939 [34]. Tyto mapy byly černobílé a přitisk hranice proveden červenou barvou.

Z území protektorátu byly pro potřeby německé armády (Deutsche Heereskarte) vydány mapy 1 : 50 000 Protektorat (Ed 50). ML byly tříbarevné (např. list 3953/West Prag) – zeleně lesy, fialově popis sídel v němčině a hranic protektorátu a černě zbytek obsahu mapového pole. Vydal je především Zeměměřický úřad – Landesvermessungsamt (LVA) Prag v letech 1944 a 1945.

V roce 1944 v návaznosti na postup sovětských vojsk byly vytištěny dvě sady map 1 : 50 000 (Esl 50) pro území Slovenského státu, uprostřed nahoře je Deutsche Heereskarte (v závorce uvedeno výhradně pro služební potřebu nebo ne pro volné používání) stejně jak pro Protektorát Čechy a Morava (Ed50). Vznikly zvětšením mapy 1 : 75 000 a to rozdělení na dvě stejně velké části (West-západ a Ost-východ). Mapy se tiskly tříbarevně – zelenou barvou lesy, světle červenou barvou hranice Slovenska a černou barvou zbytek obsahu mapového pole. Výjimku tvoří vícebarevné mapové listy 4364 Vysoké Tatry /West, 4364 Vysoké Tatry /Ost. Zcela nově zhotovené barevné listy např. 4561/Ost Handlová. Ovšem tyto mapy vycházely z nového mapování v Křovákově zobrazení, které využila německá topografická služba. SM 1 : 75 000 a zvětšeniny 1 : 50 000 tiskly ve Landesvermessungsamt (LVA) Prag nebo Kriegskarten- und Vermessungsamt Prag (KuV Prag) s kódovým označením D 403 a ve VZÚ v Bratislavě (Militär Geographische Institut Pressburg). Mapy Deutsche Karte 1 : 50 000 der Alpen- und Donau-Reichsgaue (Alpské a dunajské říš-

ské župy) s označením Ed 50 byly zvětšeniny SM 1 : 75 000 a pro německou armádu (Deutsche Heereskarte). Folie k tisk připravil KuV Prag D 403 a vydala je tiskárna v Bělehradě s označením D 409 – Kriegskarten- und Vermessungsamt Belgrad. Jednalo se většinou o vícebarevné provedení nebo pouze černobílé provedení opatřené sklono- vými šrafami (např. list 4465/Ost Drossendorf, 1. vydání z V.1945). Tyto mapy v měřítku 1 : 50 000 z Alpské a dunajské říšské župy tiskla i americká armáda v roce 1945, pouze v jednobarevném provedení. Nepodařilo se dohledat hraniční list protektorátu Čechy a Morava a zjistit zda byla použita i třetí barva a jaký měla odstín. Ne všechny kódy byly rozklíčovány a přiřazena k nim tiskárna popř. vydavatel. Mapy Maďarska Ungarn 1 : 50 000 (Eh 50) pro potřeby německé armády vydala tiskárna D 403 (KuV Prag) a folie připravil Hauptvermessungsabteilung XIV. Wien. Mapy byly vícebarevné – lesy zelenou barvou, vrstevnice hnědou barvou, hranice oranžovou a ostatní obsah mapového pole černou barvou.

SM 1 : 75 000 vytvořené československou, německou a maďarskou topografickou službou se staly podkladem kresby map Karte des Deutschen Reiches 1 : 100 000 sou- tisk s označením Großblatt (z území Großdeutschen Reich, Slowakei, Ungarn), vydaných především v období 1941 až IV.1945.

6. Československo 1945–1954

Po skončení 2. světové války byl v ZÚ v Praze (1945 a 1946) připraven k tisku a vytištěn soubor SM 1 : 75 000 s ozna- čením „Prozatímní vydání“, většinou s již s českým názvoslo-

vím u hranic s Německem a se slovenským u hranic s Maďarskem. Některé listy měly pod mapovým rámem také informaci, že nebylo možné upravit veškerý německý popis. Tento soubor tvořilo 168 ML (**obr. 6**) a již neobsahoval listy z území Podkarpatské Rusi, jež připadla Sovětskému svazu. Mapy byly většinou dvoubarevné, ale existují i černobílé listy (např. 4249 Kleneč pod Čerchovem). V roce 1945 byly vydány v jedné brožuře i výroční zprávy VZÚ v Praze XVI.-XXVI. [35]. Tato brožura se ne zcela úplně věnuje rozsahu prací na mapových sadách tvořených a vydávaných Zeměpisným ústavem ministerstva vnitra Protektorátu Čechy a Morava, do něhož byla zařazena řada pracovníků VZÚ.

Ze ZÚ v Praze se po obnovení VZÚ mapové podklady vrátily zpět. Postupně od roku 1949 docházelo na SM k opravám především u komunikací a sídel. Od roku 1947 až do roku 1950 vznikal soubor, který obsahoval více mimorámových údajů (např. údaj o deklinaci, který předválečné mapy neobsahovaly). Dokončen a vytištěn byl také další vícebarevný list 3954 Kolín. Poválečná vydání SM, až na výjimky, neobsahovaly informaci o pořadí vydání ML. Je to pravděpodobně kvůli ztrátě tiskových desek během války a nutnosti zcela změnit popis a místy taky obsah SM s německými názvy sídel. Po skončení 2. světové války postupně probíhala změna názvů mapových listů podle úprav označení sídel Německý Brod na Havlíčkův Brod, 3958 Frývaldov na Jeseník atd. Změna v názvu proběhla u listů SM, protože sídla, jež byla přičleněna k SSSR nemohla být užita pro ČSR (např. 4668 Čop na Královský Chlmec, 4568 Užhorod na Velké Kapušany). U SM vydávaných od roku 1947 byly mimorámové údaje doplněny o informaci o deklinaci.

Spojenecké armády z poraženého Německa převzaly množství kartografického materiálu. V rámci materiálů se nacházel soubor map a informací k československým SM. Pro ML českých zemí až po sloupec 61 v západní části Slovenska (ML sloupce 4061 až 4861) byl vydán Trigonometrický list v červnu 1951 pod označením AMS M672 k jednotlivým listům (např. 4253 – americké označení 205955) [36]. Brožura s označením Tajné (Restricted) obsahuje jednotlivé trigonometrické body a jejich náčrt v terénu. Tyto body nesou německá jména (např. na straně 34, bod 202, nadmořská výška bodu 424,28 m, název Alt-Tabor (Schwarzwald)) a body jsou uvedeny v německých souřadnicích Deutsche Heeresgitter – DHG 15 Pots (Northing: 5 471 596.93 Easting: 3 482 368.67) a amerických Universal Transverse Mercator Grid – UTM Zone 33 ED (Northing: 5 470 049.88 Easting: 482 307.26). Hned na první straně je uvedena informace, že během německé okupace ČSR (1939–1942) byly převedeny československé geodetické základy do německého vojenského souřadnicového systému DHG (Deutsche Heeresgitter). Ten převod byl udělán taky do říšského souřadnicového systému DRG (Deutsche Reichsgitter), jež byl určen především pro velkoměřítkové mapy (1 : 25 000). K výpočtu převodu byly využity elektrické počítačové stroje [37].

Počátkem padesátých let 20. století byl do SM proveden přitisk Gaussovy-Krügerovy sítě v barvě černé nebo červené. Přitisky byly realizovány do SM předválečných i poválečných. Je velmi obtížné vytvořit kompletní a logický přehled těchto map, protože autor předpokládá využití spíše skladových zásob VZÚ pro potřeby československé armády nikoliv aktualizovaných ML, pro tvorbu mapových sad.

SM 1 : 75 000 se v československé armádě přestaly používat, když bylo rozhodnuto o novém mapování v měřítku

1 : 25 000 v systému S-52 a dokončeno bylo vydání prozatímních map 1 : 50 000 v systému S-46 Besselova elipsoidu.

7. Civilní využití

SM našly využití pro rozmanité civilní účely. Již v období Rakousko-Uherska, ale především v období předválečné Československé republiky. V průběhu okupace českých zemí a samostatného Slovenského státu, ale i obnovené Československé republiky po 2. světové válce byly SM topografickým podkladem pro řadu turistických vydání. Do mapového pole dotištěny důležité turistické informace, průběhy tras, ubytovny, zajímavá místa atd. Soubor turistických map byl vydáván již v druhé polovině 19. století a v tomto trendu pokračoval po svém vzniku VZÚ v Praze. V období okupace byly vydávány dvojjazyčné turistické mapy z území protektorátu Čechy a Morava. Zeměpisný ústav Ministerstva vnitra protektorátu Čechy a Morava vydával mimo standardní klad SM turistické mapy. Byly dvojjazyčné české a německé. Celkem bylo zpracováno a vydáno k 15. 7. 1940 31 ML v měřítku 1 : 75 000 a jeden ML v měřítku 1 : 200 000 (území Šumavy). Turistické mapy nepokrývaly východní část Moravy. Obdobně na Slovensku tiskl turistické mapy VZÚ v Bratislavě (např. vícebarevný list Vysoké Tatry, 1. vydání roku 1940).

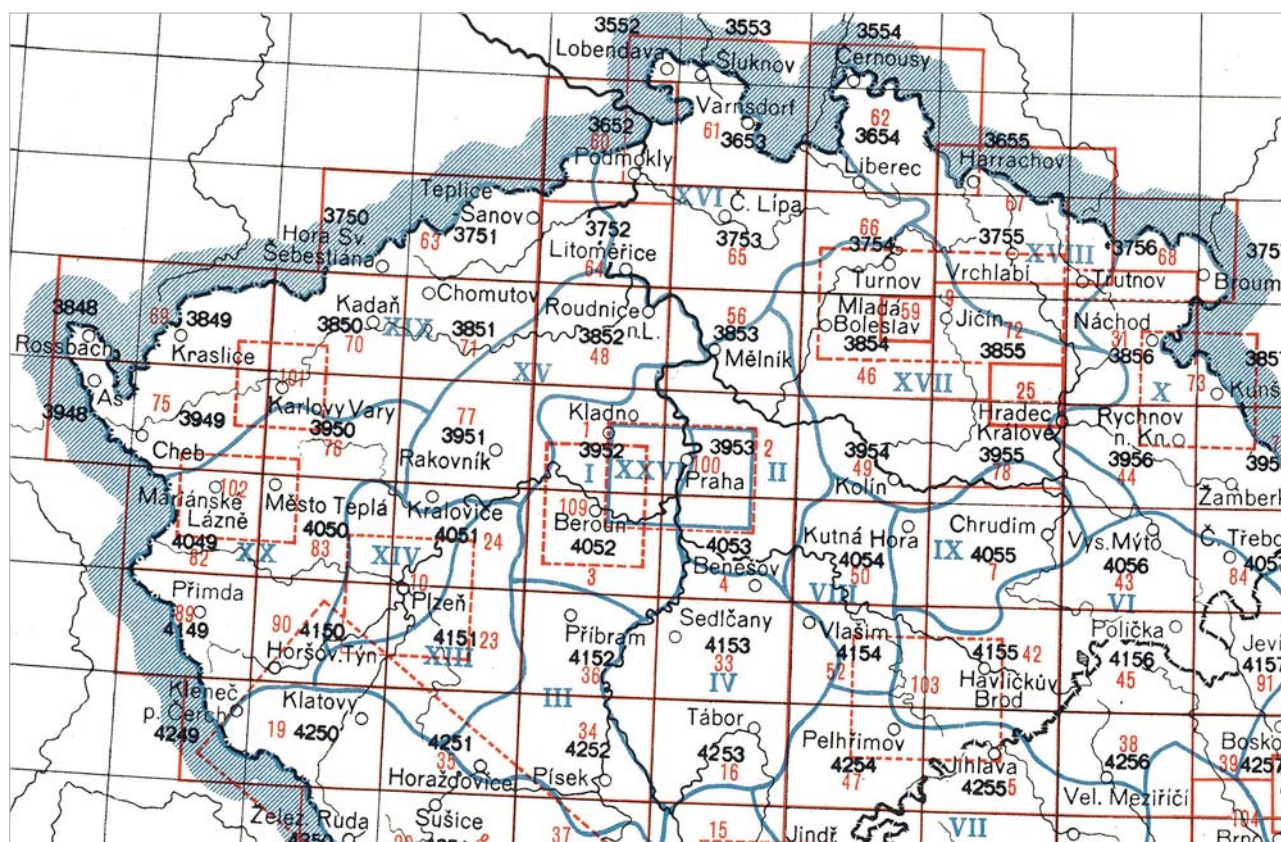
Po skončení války docházelo k aktualizaci a vznikaly nové sady turistických map (**obr. 7**), v kladu je uvedeno 29 velkoformátových ML pro ČSR po roce 1949. Základní obsah SM byl doplněn o turisticky značené trasy a další důležité informace, mezi které patřily kulturní a turistické zajímavosti, doplněné do obsahu ML. Kromě turistických map vznikaly soubory SM vydávané československými státními ústavy, do nichž byly dotištěny informace nadstavbové: Geologická mapa Československé republiky, Přehledná mapa půdních poměrů Československé republiky, Přehledná mapa základových půd Československé republiky, dále vybrané klimatické charakteristiky (Optimální posice v poměru k živému rostlinnému a živočišnému organismu) atd. Protože těchto souborů bylo vyrobeno nepřeberné množství, není v možnostech tohoto příspěvku seznámit čtenáře s jejich klady a podrobnějšími přehledy. Vyřazení SM z Československé lidové armády nevedlo k ukončení jejich používání. Klub československých turistů pokračoval ve vydávání turistických map v měřítku 1 : 75 000, **obr. 7**. Obsah těchto map byl mnohem bohatší a hlavně řada informací byla dotištěna na rubu těchto map.

8. Závěr

SM III. rakouského vojenského mapování byly převzaty do užívání vojenské topografické služby ČSR představovanou tehdejší VZÚ v Praze. Ten urychleně přistoupil k revizi map 1 : 75 000 a tvorbě nových ML. Úpravy map probíhaly podle finančních, lidských a časových možností VZÚ. Pro potřeby civilního využití vznikala řada speciálních tisků, které bylo možné objednat přímo u VZÚ. Mapy tiskl VZÚ, ale prodej již byl realizován prostřednictvím smluvních partnerů (např. knihkupectví Rívňáč). Zajímavou informací je tisk téměř všech listů SM ČSR s vročením 1935. Autoru se podařilo téměř zkompletovat všechny SM ČSR vydané do října 1938. Potvrdit informaci o vydaných SM

Obr. 6 Klad listů speciálních map ČR, 1945 – výřez; (zdroj: mapová sbírka autora) celý obrázek viz příloha 2

Obr. 7 Klad turistických map, stav 1949 – výřez; (zdroj: mapová sbírka autora) celý obrázek viz příloha 2

s upřesněnou hranicí tzv. druhé Česko-Slovenské republiky, nikoliv protektorátu Čechy a Morava. Před vypuknutím a v průběhu 2. světové války byla vytvořena řada mapových sad vycházející z československé tvorby. Vrcholu SM dosáhly koncem čtyřicátých let 20. století. Celkově lze za období 1870–1954 rozlišit alespoň 20 vojenských mapových souborů, dále civilních vydání pokrývajících celé území státu bylo minimálně 5, viz **přílohy 1a a 1b**. Nelze s určitostí předložit skutečné číslo o množství vydaných SM, ale lze předpokládat, že se jedná o statisíce kusů. S určitostí lze ovšem tvrdit, že SM byly jedním z nejdéle využívaných mapových souborů na území ČSR, který nebude s velkou pravděpodobností již překonán. Obdobně je to i s počtem vytištěných map ze všech zjištěných období, viz **příloha 3**.

Poděkování:

Článek vznikl na katedře Geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v rámci řešení projektu IGA_PrF_2015_026 *Geografické struktury a interakce: analýza a modelování prostorových systémů (Geographical structures and interactions: analysis and modeling of the organisation of space)*.

LITERATURA:

- [1] BOGUSZAK, F.-CÍSAŘ, J.: Vývoj mapového zobrazení Československé socialistické republiky. III. díl. Mapování a měření českých zemí od poloviny 18. století do počátku 20. století. Praha, Ústřední správa Geodézie a kartografie 1961. 80 s.
- [2] KUCHAR, K.: Mapové prameny ke geografii Československa. Praha, Acta Universitatis Carolinae Geographica 1967, vol. 2, no. 1, s. 57-97.
- [3] Katalog map a publikací. III. přepracované vydání Praha, Vojenský zeměpisný ústav 1936. 35 s. a IX. příloh.
- [4] Zeichenschlüssel für die Darstellung und Beschreibung in der militärischen Aufnahme, Spezial-, General und Übersichtskarte. Wien, Druck und Verlag des K.u.K. Militärgeographischen Instituten 1913. 56 s., IV.
- [5] LAUERMANN, L.: Vojenské topografické mapy 1919–2008. In Hrnčiarová, T. a kol.: Atlas krajiny České republiky. Praha, Ministerstvo životního prostředí České republiky, Průhonice, VÚKOP, v. v. i., 2009, s. 41.
- [6] MACKOVČÍN, P.-SLÁVIK, P.-HAVLÍČEK, M.: Topografické pěticentimetrové mapy Československa 1934–1938 a 1946–1949. Praha, Historická geografie 2011, č. 37/2, s. 275-287.
- [7] MACKOVČÍN P.: Československé mapy v Benešově a Křovákově zobrazení v období 1921–1951. Praha, Geodetický a kartografický obzor 60/102, 2014, č. 8, s. 193-228.
- [8] Výroční zpráva 28.10.1918–31.12.1920, svazek I. Praha, Československý vojenský zeměpisný ústav, 1921. 49 s.
- [9] Výroční zpráva 1921, svazek II. Praha Československý vojenský zeměpisný ústav, 1922. 58 s.
- [10] Klíč značek k mapám 1 : 25 000, 1 : 75 000, 1 : 200 000 a 1 : 750 000. Prozatímní vydání. Praha, Ministerstvo národní obrany (MNO), 1921. 91 s. VII. Příloh.
- [11] Terén ve vojenské mapě. Přír. 74, Služební kniha branné moci, Vojenský zeměpisný ústav Praha, 1935. 26 s.
- [12] TETOUR, B.: Mapa v obrazech. Speciální mapa. Se souhlasem MNO vydáno nákladem vlastním, 1929. 182 s.
- [13] TETOUR, B.: Mapa v obrazech. Speciální mapa. Se souhlasem MNO vydáno nákladem vlastním, 1934. 176 s.
- [14] TETOUR, B.: Mapa v obrazech. III. částečně opravené vydání. Vydal Klub Českých turistů 1947.
- [15] Výroční zpráva 1922, svazek III. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1923. 151 s.
- [16] Výroční zpráva 1923, svazek IV. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1924. 122 s.
- [17] Výroční zpráva 1924, svazek V. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1925. 138 s.
- [18] Výroční zpráva 1925, svazek VI. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1926. 147 s.
- [19] Výroční zpráva 1926, svazek VII. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1927. 187 s.
- [20] Výroční zpráva 1927, svazek VIII. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1928. 113 s.
- [21] Výroční zpráva 1928, svazek IX. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1929. 94 s.
- [22] Výroční zpráva 1929, svazek X. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1930. 208 s.
- [23] Výroční zpráva 1930, svazek XI. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1931. 130 s.
- [24] Výroční zpráva 1931, svazek XII. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1932. 143 s.
- [25] Výroční zpráva 1932–34, svazek XIII.–XV. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1935.
- [26] Katalog map, plánů a publikací Vojenského zeměpisného ústavu v Praze. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1930. 39 s. a IX. příloh.
- [27] Katalog map a publikací. Páté doplněné vydání (červen 1938). Praha, Vojenský zeměpisný ústav, 1938. 52 s.
- [28] STRAKA, K.: Vojáci, politici a diplomaté. Praha, Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2008. 183 s.
- [29] MACKOVČÍN, P.: Speciální mapy 1 : 75 000 z období 1935–1938. Průhonice, Acta Pruhoniana, 2012, 101, s. 47-49.
- [30] MACKOVČÍN, P.-JUREK, M.: Československé opevnění (1935–1938) na vojenských topografických mapách. Acta Pruhoniana, 2013, 105, s. 5-9.
- [31] <http://archivnimapy.cuzk.cz/> – signatura D2/19, Využití speciální mapy 1 : 75 000, signatura D2/20.
- [32] <http://archivnimapy.cuzk.cz/> – signatura D2/20, Mapa Sudet 1 : 75 000 (1938–1940).
- [33] Planheft Südosteuropa Nördlicher Teil. Oberkommando des Heeres (GenStH/KrKVerW (III), (14. Januar 1944) Entwurf, XIII s., Text u. Anlagen (A-D) Berlin – Esl75 Übersicht A13.
- [34] MACKOVČÍN, P.-JUREK, M.-LÉTAL, A.: Topografické mapy s přitisky územních změn od mnichovské dohody až do okupace Československa v roce 1939. Průhonice, Acta Pruhoniana, 2014, 107, s. 37-44.
- [35] Výroční zpráva 1935–45, svazek XVI.–XXVI. Praha, Vojenský zeměpisný ústav, Praha, 1945. 44 s.
- [36] Trig List Czechoslovakia 1 : 75 000. AMS M672, 4253, Universal Transverse Mercator Grid, Zone 33, Central Meridian 15° East International Spheroid. Army Map Service Corps of Engineers Department of the Army, Washington D.C., July 1951. 56 p.
- [37] Historie Geografické služby AČR 1918–2008. Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, Praha, 2008. 198 s.

Do redakce došlo: 19. 9. 2014

Lektoroval:
RNDr. Tomáš Grim, Ph.D.,
Zeměměřický úřad, Praha

Poznámka redakce:

Součástí článku jsou:

- **příloha 1a** (znaky k určování zařízení SM),
  - **příloha 1b** (ukázky celých mapových listů z jednotlivých období),
  - **příloha 2** (klady mapových listů SM),
  - **příloha 3** (soupisy SM 1 : 75 000),
- které jsou z důvodu velkého rozsahu informací a objemu dat umístěny jako samostatné soubory na internetu a lze je otevřít ke čtení „proklikem“ na příslušném odkazu v článku nebo zde v poznámce redakce.

Z MEZINÁRODNÍCH STYKŮ

Konference Digitální přístupy ke kartografickému dědictví se konala v Lotyšsku

Od 20. do 22. 4. 2016 se konala již jedenáctá konference Digitální přístupy ke kartografickému dědictví (Digital Approaches to Cartography Heritage), kterou pořádala mezinárodní kartografická asociace (ICA – International Cartographic Association). Konference se konala v hlavním městě Lotyšska v Rize. Jako konferenční prostory byla zvolena Národní lotyšská knihovna (obr. 1), která byla postavena v letech 2008 až 2014 podle návrhu známého lotyšského architekta Gunarse Birkrtse. Záštitu nad konferencí převzal profesor Evangelos Liveratose z Řecka. Tato významná historicko-kartografická akce navazovala na úspěšné předešlé ročníky konané v Soluni (2006), Aténách (2007), Barceloně (2008), Benátkách (2009), Vídni (2010), Haagu (2011), Barceloně (2012), Římě (2013), Budapešti (2014) a v Korfu (2015).

Konference byla rozdělena do osmi sekcí s odborným zaměřením. Jednalo se o sekce Předmluva ke konferenci (the Preamble), Knihovny – modely, metadata a standardy výměny dat (Libraries – metadata, models and data exchange standards), Geometricko – tématický obsah a analýza (Geometric – thematic content Analysis), GLAM – kulturní dědictví, vzdělávání, pro širokou veřejnost (GLAM – heritage culture, education), Mapa a textové archivní prameny (Map and textual archival sources), Digitalizace – georeferencování (Digitisation

– georeference), Vizualizace – webové poskytování dat (Visualisation – web providing issues), 3D a letecké snímky (3D and airborne-image issues).

Na konferenci vystupovali odborníci z akademické, veřejné i soukromé sféry. Ucelené bloky přednášek byly zakončeny dotazy účastníků k zadané tématice ke všem vystupujícím autorům.

České vysoké učení technické v Praze (ČVUT) na konferenci reprezentoval Jakub Havlíček, který si společně s Jiřím Cajthamlem připravili příspěvek na téma porovnávání metody georeferencování starých vícelistových mapových děl. Byla porovnána metoda spojení rastrů předem a následné georeferencování celé mapové kresby s metodou využití nového programu vytvořeného na katedře geomatiky – MultiGeoref. Tento software počítá vyrovnání každého mapového listu zvlášť s podmínkou návaznosti sousedních hran a rohů mapových listů. Konkrétní příklad byl prezentován pro Müllerovu mapu Čech. Tomáš Janata si společně s Jiřím Cajthamlem připravili příspěvek na téma georeferencování prvního vojenského mapování Čech s využitím polynomických metod. Oba příspěvky od autorů z ČVUT byly prezentovány v sekci digitalizace a georeferencování. Spoluautoři z Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického, v. v. i., si připravili příspěvek na téma Chartae Antiquae.cz – výsledky projektu Kartografické zdroje jako kulturní dědictví. Příspěvek prezentoval Milan Talich a Klára Ambrožová a byl součástí sekce vizualizace – webové poskytování dat. Za Univerzitu Karlovu prezentovala Eva Novotná, která přednesla příspěvek na téma kartografické kulturní dědictví patřící pod UNESCO. Prezentace spadala do sekce knihovny – modely, metadata a standardy výměny dat.

Konference se zúčastnilo více jak 150 odborníků z více než 30 zemí světa (obr. 2) a byla výborným místem pro prezentaci výsledků zabývajících se historií a kartografií. Během konference bylo možné seznámit se a navázat kontakty s celou řadou světových odborníků.

Ing. Jakub Havlíček,
ČVUT v Praze,

Český úřad zeměměřický a katastrální

Obr. 1 Národní lotyšská knihovna v Rize

FIG Working Week 2016 a XXXIX. valné shromáždění FIG se konaly v novozélandském Christchurchi

FIG Working Week 2016 se konal ve dnech 2. až 6. 5. v městě Christchurch ve sportovním a kongresovém centru Horncastle Arena, které se nachází asi 3 km od centra města. Kongresová aréna hostila obě zasedání Valného shromáždění, všechna 3 plenární zasedání, část arény byla vyhrazena pro tradiční výstavu zeměměřické techniky (obr. 1, str. 203). Technická zasedání jednotlivých ko-

Obr. 2 Účastníci konference

misí proběhla ve dnech 3. až 5. 5. 2016 v jedenácti jednacích místnostech nedalekého Addington Raceway and Events Centre. Konference se zúčastnilo téměř 1 000 účastníků ze 67 zemí světa.

Téma konference „*Recovery from Disaster*“ reflektovala ničivé zemětřesení, které zasáhlo druhé nejlidnatější město Nového Zélandu, město Christchurch a jeho blízké okolí, v 12:51 h místního času dne 22. 2. 2011. Při tomto zemětřesení zahynulo na 182 lidí z 20 různých zemí, což znamenalo druhou nejvíce smrtelnou přírodní katastrofu Nového Zélandu. Zemětřesení bylo takto ničivé i díky skutečnosti, že mu již 4. 9. 2010 předcházelo podobné zemětřesení o síle 7,1 stupně Richterovy stupnice, které oslabilo a narušilo mnoho staveb ve městě. Únorové zemětřesení tak dokonalo dílo zkázy, které doslova zrušilo centrum města a za obětí otřesům tak padlo více jak 1 000 budov. Sérii následných zemětřesení pak doplnilo třetí významné zemětřesení, které zasáhlo město 13. 6. 2011 a přispělo tak k prohloubení již tak ohromných materiálních ztrát. Odhaduje se, že suma potřebná pro celkovou rekonstrukci města dosáhne 15 až 16 miliard novozélandských dolarů.

Katastrofy, ať už přírodní či jiné, mají přímý dopad na práci zeměměřičů na souši, pod mořem, ve vzduchu či kdekoli v prostoru. Zeměměřická profese je v postavení, kdy je nucena reagovat na důsledky předchozích ničivých neštěstí a očekává se od ní pomoc při zmírňování následků jak na národní tak mezinárodní úrovni, a to především v rámci rozvoje a obnovy infrastruktury a správy pozemků. Jedním z prvotních cílů konference tak bylo umožnit delegátům návrat

domů s větším povědomím role zeměměřiče a příbuzných profesí při zmírnění katastrofických rizik a při obnově území zasažených přírodní katastrofou.

Konferenci pořádala společně s FIG místní organizace zeměměřičů – New Zealand Institute of Surveyors (NZIS). NZIS podporuje integritu a postavení zeměměřičů a specialistů pro prostorové informace na Novém Zélandu. Cílem organizace je podporovat etické a profesionální chování jejích členů, zvyšovat veřejné povědomí o znalostech, dovednostech a důležitosti profese a hájit zájmy členů a společnosti.

Úvodním jednáním konference byla první část zasedání Valného shromáždění FIG (obr. 2). V letošním roce proběhlo již 39. valné shromáždění. Jednání vedla prezidentka FIG Chryssy Potsiou, první část valného shromáždění FIG měla více než 20 projednávaných bodů a netradičně byla zahájena bezpečnostními instrukcemi o únikových cestách a stanoveném shromaždišti pro případnou evakuaci v případě zemětřesení. Prezidentka FIG následně přednesla zprávu o aktivitách FIG v období po FIG konferenci v Sofii v roce 2015.

Jedním z bodů jednání bylo rozhodnutí o návrhu prezentovaném na předchozím pracovním jednání v Sofii v roce 2015, a to stanovení Mezinárodního dne zeměměřičů a ocenění Zeměměřič roku po vzoru CLGE. Oba návrhy byly zamítnuty.

Tradičním bodem valného shromáždění je prezentace aktivit z předchozího pracovního týdne. Vystoupení předsedů jednotlivých komisí a permanentních institucí proběhly bez významného rozruchu, valné shromáždění vzalo na vědomí probíhající aktivity.

Velkou polemiku a obecný nesouhlas ovšem vyvolal příspěvek Mikaela Lilje ze Švédska, předsedy speciálního programu zabývajícího se strukturou jednotlivých FIG komisí, který navrhl restrukturalizaci stávajícího modelu, která by se dotkla zejména přeskupení stávajícího počtu 10 komisí do pouhých 4. Jedním z odůvodnění byly stávající ekonomické náklady na provoz komisí, dalším překrytí činností komisí.

Prezentovaný návrh byl podroben kritice zejména z důvodu koncentrace „moci“ mezi úzký okruh osob a dále nedostatečného dosavadního projednání návrhu napříč FIG, tj. v rámci jednotlivých komisí i členských svazů. Na závěr bouřlivé diskuse bylo konstatováno, že je nutné, aby si jednotlivé členské organizace návrh podrobně prostudovaly a vrátily se k němu na pracovním jednání další rok.

Závěr prvního valného shromáždění patřil představení kandidátů na místa dvou viceprezidentů FIG a dále představení kandidátských zemí na pořádání pracovního jednání FIG v roce 2020.

Kandidaturu na viceprezidentský post podali Yerach Doytscher z Izraele, Orhan Ercan z Turecka, Sunil Laloo z Trinidadu a Tobaga a již zmíněný Mikael Lilje ze Švédska. Zájem o pořádání jednání v roce 2020 vyjádřily nizozemská asociace

Obr. 1 Výstava zeměměřické techniky

Obr. 2 Zasedání Valného shromáždění FIG

Geo-Information, která zvala do Amsterdamu, a švýcarská organizace Geosuisse, která prezentovala pozvánku do Interlakenu.

V rámci konference byla organizována celkem 3 plenární zasedání. Všechna zasedání se týkala nosného tématu pracovního týdne – přírodních katastrof (obr. 3).

V prvním plenárním zasedání *The Christchurch story, „Christchurch's response to the 2011 earth quake“*, vystoupili přímí účastníci zemětřesení v Christchurchi, mimo jiné také starostka města Lianne Dalziel, která na základě vlastních zkušeností z roku 2010 zdůrazňovala zejména potřebu včasných, přesných a kvalitních informací pro zvládnutí krizových situací.

V rámci druhého plenárního zasedání *Disaster Management and Recovery framework – The Surveyors response* zazněl velmi zajímavý příspěvek z Japonska od zástupce generálního ředitele úřadu pro geoprostorové informace Dr. Hiroshi Murakami. Při zemětřesení a následných tsunami v Japonsku v roce 2011 došlo k podélným posuvům 0,2–5,3 m a až 1,2 m ve směru vertikálním. Jedním z důležitých podkladů pro obnovení oblastí byly aktuální mapy na internetu, které byly pro tento účel napojeny na CAD systémy tak, že ve stejný den, kdy došlo např. ke zprovoznění nových silničních úseků, byly aktualizovány.

Zajímavou informaci z ekonomické oblasti přednesl dlouholetý zaměstnanec Světové banky Keith Bell z Austrálie. Současné roční výdaje spojené s přírodními katastrofami jsou cca 200 bilionů USD, což představuje částku zhruba 4x vyšší než v roce 1980.

V rámci posledního 3. plenárního zasedání na téma *The Public, The Private and the Peoples response for Disaster Management and Recovery in the Surveying Profession – New technologies*, vystoupil Prof. Dr. Jixian Zhang z Číny s představením rozsáhlého systému sledování a vyhodnocování informací s cílem minimalizovat škody a negativní dopady přírodních katastrof.

Všechna plenární zasedání se vyznačovala velmi vysokou návštěvností; jednotlivých zasedání se účastnilo v průměru 200 posluchačů. Většina prezentací z plenárních zasedání je přístupná na webových stránkách FIG.

V rámci technického programu byla pořádána návštěva místní pozemkové agentury Land Information New Zealand (LINZ), které se zúčastnila za českou delegaci Vladimíra Žufanová.

LINZ je státní agentura, která má ve správě vedení vlastnických a jiných práv k nemovitostem, správu geodetického souřadnicového systému, evidenci katastrálních měření, oceňování nemovitostí, vedení topografických a hydrografických údajů a názvosloví. Kromě toho spravuje nemovitosti království (pozemky, řeky, jezera, pohoří a lesy) podle Smlouvy o vypořádání s původními obyvateli Nového Zélandu. LINZ sídlí v Christchurchi, Wellingtonu a Hamiltonu.

V rámci návštěvy LINZ byly prezentovány dvě oblasti správy. První z nich byla ukázka procesu podání geometrického plánu s využitím systému Landonline. Landonline je transakčně orientovaný počítačový systém pro zápis geometrických plánů a nabyvacích titulů. Uživatel systému jsou odborníci v oborech převodů vlastnických práv, zeměměřičtí nebo práva a další registrovaní uživatelé, kteří mohou bezpečně vyhledávat informace a podávat žádosti o převod nebo zápis geometrického plánu on-line. Landonline byl prvním systémem na světě, který plně integroval geodetická měření a převody práv k nemovitostem do jediného systému. V prvním roce po spuštění (2000–2001) probíhalo plnění dat, v roce 2003 byly představeny moduly pro elektronický geometrický plán a elektronický návrh a od roku 2007 je povinné pouze elektronické podání. Aktuálně má systém 12 000 aktivních uživatelů (cca 800 současně pracujících), ročně proběhne 615 000 automatických zápisů (z toho 80 000 ručně) a 9 100 žádostí o potvrzení geometrického plánu (elektronicky podaných, zpracovávaných ručně).

V rámci ukázky byly představeny základní kroky vytvoření e-GP – vytvoření žádosti, import měřených údajů nebo jejich ruční vložení, vytvoření geometrického plánu, předběžná kontrola geometrického plánu, oprava chyb popř. varování, generování geometrického plánu, přiložení dalších dokumentů a odeslání žádosti o potvrzení. O potvrzení geometrického plánu obdrží geodet informaci a může si stáhnout kopii finálního dokumentu.

Druhou prezentovanou oblastí byly částečně volně dostupná on-line aplikace „Data servis“ a volně přístupná aplikace „Databáze geodetických bodů“. V první z nich lze dohledat různé mapové podklady a datové sady, v druhé z nich

Obr. 3 Plenární zasedání, zleva Mark Allan, Duncan Gibb, ministryně Nicky Wagner, starostka Christchurch Lianne Dalziel a prezidentka FIG Chryssy Potsiou

pak síť geodetických bodů a jejich aktuální souřadnice. Databáze obsahuje informace o 123 087 geodetických bodech na Novém Zélandu, ostrovech Chatham a Antarktida. Oblast Nového Zélandu je tektonicky neklidná, a proto i souřadnice geodetických bodů jsou od roku 2010 neustále kontrolovány a korigovány. V případě, že dojde v některé z oblastí k zemětřesení, jsou ihned publikovány informace typu: „Zemětřesení ze 14. února 2016 ovlivnilo geodetické značky ve východním Christchurchi až o 12 cm horizontálně a 5 cm vertikálně. Dosud pozorované změny by neměly mít dopad na vlastnické hranice...“. V celém regionu probíhají po každém podstatném zemětřesení geodetické průzkumy, aby mohlo dojít k určení velikosti a rozsahu posunu. Aplikace také umožňuje geodetům nahlásit vlastní aktuální měřené souřadnice, kterými jsou nahrazeny souřadnice teoreticky dopočtené.

Tradiční výroční zasedání jednotlivých komisí bylo zařazeno na závěr prvního dne technického programu 3. 5. 2016. Zasedání FIG komise 7 zahájila a přítomné delegáty přivítala předsedkyně komise Gerda Schennach z Rakouska. Ve svém úvodním vystoupení informovala cca 50 přítomných posluchačů o činnosti komise od předešlého Working Weeku 2015, které se uskutečnilo v květnu 2015 v bulharské Sofii. Hlavní událostí, kterou zmínila, bylo předcházející Výroční zasedání komise 7, které proběhlo ve spolupráci s komisí 3 na podzim 2015 na Maltě.

Po předsedkyni se postupně ujali slova předsedové pracovních skupin WG 7.1 Christian Lemmen z Holandska, WG 7.2 Daniel Paez z Kolumbie a WG 7.3 Robin McLaren z Velké Británie. Bohužel předseda WG 7.4 Gyula Iván z Maďarska se opět nemohl FIG konference zúčastnit, takže přítomní delegáti byli ochuzeni o jeho zprávu o činnosti jím vedené pracovní skupiny. Na činnost českých zástupců v komisí 7 to má poměrně zásadní dopad, protože svoji aktivitu uplatňují především v rámci této pracovní skupiny, jejíž náplní je zejména téma katastru orientovaného na občany.

Daniel Steudler ze Švýcarska vystoupil se svým obvyklým tématem Katastrálního dotazníku. V roce 2015 byla webová stránka přepracována a jednotliví delegáti zemí, které se na projektu podílely, byli opět vyzváni, aby pro následující samostatné výroční zasedání komise připravili aktualizaci dalšího bloku informací, které tento dotazník obsahuje.

Na závěr jednání byli přítomní informováni o přípravách Výročního zasedání FIG komise 7 v roce 2016, které je plánováno na období 23. až 28. 10. 2016 do portugalské Coimby.

V rámci odborného programu bylo naplánováno 72 technických zasedání, desítky odborných fór, seminářů a mítinků.

Pozornost zasloužilo vystoupení předchozího FIG prezidenta Stiga Enemarka z Dánska, který prezentoval příspěvek na téma „Role pozemkového vedení a pozemkových odborníků“. Ve své prezentaci uvedl, že spolehlivá pozemková evidence je naprosto zásadní pro naplnění cílů udržitelného vývoje (Sustainable Development Goals – SDGs) po roce 2015, které přijali světoví vůdci na summitu OSN v září 2015. SDGs zahrnují celkem 17 základních cílů, které jsou dále rozpracovány ve 169 podrobnějších úkolech a plánech, které mají být dále sledo-

vány pomocí asi 240 ukazatelů. Ve své prezentaci S. Enemark identifikoval 6 cílů z výše zmíněných 17, které zahrnují významnou pozemkovou složku. A právě těchto cílů není možno dosáhnout bez důvěryhodné pozemkové evidence a plně funkční celonárodní pozemkové správy.

Daniel Steudler ze Švýcarska se ve svém referátu „Pozemková správa a řízení – směrem k páté dimenzi“ zamýšlí nad možnostmi implementace 5. rozměru – identifikace trendů a potenciálních možností a výzev v pozemkových evidencích.

Kees de Zeeuw z Nizozemí ve vystoupení oznámil posluchačům, že ve dnech 20. až 22. 4. 2016 byla v rámci jednání iniciativy OSN Global Geospatial Information Management (UN-GGIM) vytvořena pracovní skupina expertů pro oblast správy pozemků. Cílem této skupiny je hrát významnou roli na politické úrovni a zvyšovat politické povědomí o problémech v oblasti vlastnictví nemovitostí a formálních i neformálních právech, které jsou důležitým parametrem pro včasná a vhodná rozhodnutí související se správou pozemků a hospodařením s půdou.

Posluchače asi nejvíce zaujal svým vystoupením Australan Rohan Bennet, který v současné době působí na univerzitě v nizozemských Delfách. Jeho příspěvek „Katastrální inteligence, pověřené davy a vzestup katastrobovů“ byl zajímavým a zábavným exkursem do nepříliš vzdálené budoucnosti. Autor považuje za katastrální inteligenci schopnost získávat znalosti o vztahu mezi lidmi, jejich právy a půdou a dále sociální dovednost správně aplikovat získané znalosti. Uvádí, že v rámci té které země je potřeba určitá míra katastrální inteligence při zajišťování úplnosti katastru, jeho aktualizace a získávání respektu společností. Připouští, že různí hráči na společenském poli budou nositeli různé úrovně této inteligence. Zdůrazňuje však, že ve většině zemí je tato schopnost rozumět katastru přisouzena jen relativně malému okruhu profesionálů. Za hlavní 3 držitele katastrální inteligence považuje katastrální odborníky (zeměměřiče, právníky, úředníky, developery a další), občany a technologie, přičemž uvádí, že v mnoha zemích rozdělení katastrální inteligence není vždy optimální a rovnoměrné. Občané by měli získat podstatně větší podíl z „koláče“ katastrální inteligence a také jej podle autora příspěvku v budoucnosti získají.

Český delegát Libor Tomandl vystoupil s příspěvkem nazvaným „S e-Službami k transparentnímu a důvěryhodnému katastru“, ve kterém byly zmíněny základní principy, na kterých je založen český katastr, a to především princip publicity a princip dobré víry. Ukázkami z aplikace Nahlížení do katastru byly tyto principy demonstrovány na konkrétních případech volného poskytování informací z katastru nemovitostí České republiky.

Závěrečným bodem odborního programu konference byla jako již tradičně druhá část Valného shromáždění FIG, která byla zahájena prezencí delegátů a rozdáním hlasovacích lístků pro plánované volby viceprezidentů a místa konání pracovního jednání FIG v roce 2020. Druhé části valného shromáždění se zúčastnilo 53 členů, kteří disponovali celkem 68 hlasy.

Na pozici prvního viceprezidenta byl zvolen Mikael Lilje ze Švédska, ve druhém kole byl na pozici druhého viceprezidenta zvolen Orhan Ercan z Turecka. Ve volbě o pořádání pracovního týdne v roce 2020 zvítězil nizozemský Amsterodam ziskem 41 hlasů před švýcarským Interlakenem s 27 hlasy.

V roce 2017 se bude FIG Working Week konat ve dnech 29. 5. až 2. 6. ve finských Helsinkách.

Ing. Libor Tomandl,
KÚ pro Karlovarský kraj, KP Karlovy Vary,
Ing. Vladimíra Žufanová, Ph.D.,
Český úřad zeměměřický a katastrální,
foto: www.fig.net

MAPY A ATLASY

Veletrh Svět knihy 2016 v Praze

22. ročník mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu **Svět knihy 2016** se jako již tradičně konal ve dnech 12. až 15. 5. 2016 v Průmyslovém paláci na Výstavišti v Praze-Holešovicích. Po roce se zde opět setkávali odborníci z lite-

rární obce se širokou čtenářskou veřejností, která opět potvrdila neutuchající zájem o literaturu v tištěné i elektronické podobě.

V rámci čestného hostování se představily severské země (Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko – [obr. 1](#)) a hlavními tématy knižního veletrhu byly *Fenomén krimi* a *Město jako literární kulisa*. Dalšími tématy byly Vaříme s knihou, Knižní trailery, Pořady pro děti a mládež, Fantasy&Sci-fi, Das Buch a Noc literatury.

Součástí veletrhu jsou i udílení cen za rozličné vydavatelské počiny v uplynulém roce a vyhlašování výsledků četných soutěží jako např. Mapa roku, Slovník roku, Cena Jiřího Theinera, Město jako literární kulisa, Audiokniha roku a mnohé další.

Veletrh opět nabídl i mnoho doprovodných výstav zaměřených na jen na knihy a publikace, ale také na plakáty, kalendáře aj. Zajímavou prezentací byla výstava *Kouzlo starých map*, kterou připravila Česká kartografická společnost společně s Univerzitou Palackého v Olomouci, Masarykovou univerzitou v Brně, Univerzitou Karlovou v Praze, Vlastivědným muzeem v Olomouci a Vědeckou knihovnou v Olomouci k příležitosti Mezinárodního roku mapy. Výstava představila 7 výjimečných mapových děl (Portolánový atlas Jaume Oliveše, Velká Geografie, Beatova mapa světa, Mapa Ameriky, Mapa řeky Moravy, Mapa světa Nicolase Sansona a Atlas velkého kurfiřta – [obr. 2](#)) ze sbírek uvedených institucí a u každého díla byl doplněn vysvětlující text a dobové souvislosti.

Klasickou literární nabídku tradičních vydavatelských domů i menších vydavatelů doplnila také svým pestrým sortimentem průvodců, atlasů a map kartografická nakladatelství ([obr. 3](#)), která představila své novinky i zavedené tituly a návštěvníci si je mohli nejen prohlédnout, ale i zakoupit za zvýhodněné veletržní ceny.

Obr. 1 Společný stánek severských zemí – čestného hosta veletrhu

Obr. 2 Výstava *Kouzlo starých map*

Obr. 3 Stánek vydavatelství TATRAPLAN, s. r. o.

Doprovodnými akcemi byl celý veletrh zcela naplněn, a tak se střídaly besedy, autorská čtení, vyhlášení výsledků anket, workshopy a autogramiády. Z pestré nabídky akcí patří k nejzajímavějším např. beseda na téma Distribuce a využívání elektronických knih v akademickém prostředí či panelová diskuse Cenzura a autocenzura v literatuře a médiích.

S knižní částí veletrhu proběhl také Svět knihy ve filmu (20 filmových představení), Svět knihy na jevišti (42 divadelních představení mapujících severskou dramaturgii) a další pořady konané mimo areál výstaviště jako součást veletrhu – Noc literatury (čtení překladů z evropských literatur konající se v předvečer zahájení veletrhu a literárního festivalu na různých místech v Praze 8-Karlíně).

Letošního ročníku se zúčastnilo 407 vystavovatelů, 693 registrovaných odborných návštěvníků a 331 akreditovaných novinářů, ale hlavně 42 000 návštěvníků.

Petr Mach,
Zeměměřický úřad, Praha

Mapa roku 2015

V rámci mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy 2016 na Výstavišti v Praze-Holešovicích vyhlásila dne 12. 5. 2016 Česká kartografická společnost, z. s., (ČKS) výsledky 18. ročníku celostátní soutěže kartografických nakladatelství **Mapa roku 2015**. Vyhlášení výsledků letošního ročníku soutěže moderovali RNDr. Alena Vondráková, Ph.D. (Univerzita Palackého – UP – v Olomouci) a předseda (ČKS) doc. Ing. Václav Talhofer, CSc. (obr. 1).

A. Vondráková ve zkratce zrekapitulovala zajímavosti z předchozích ročníků, a poté již začala s vyhlášením nominací a výsledků soutěže v jednotlivých kate-

Obr. 1 A. Vondráková a V. Talhofer vyhláší výsledky soutěže

goriích za rok 2015. Výsledky určila hodnotící komise ve složení: doc. Ing. Jiří Cajthaml, Ph.D., (zastupující předseda komise za prof. RNDr. Víta Voženíka, CSc., který byl dlouhodobě pracovní v zahraničí), doc. Ing. Václav Čada, CSc., Mgr. Lucie Friedmannová, Ph.D., doc. RNDr. Ladislav Plánka, CSc., Ing. Petr Skála, Ing. Zdenka Roulová a RNDr. Alena Vondráková, Ph.D.

V soutěži o titul Mapa roku 2015 usilovalo 86 produktů od producentů (autorů) z celé České republiky. Hodnotícími kritérii byly: obecné údaje, kompozice mapy, matematické prvky, obsah (úplnost, správnost a aktuálnost), čitelnost, kvalita technického provedení, estetický dojem mapy a námětová pozoruhodnost. Hodnotící komise na základě těchto kritérií vyhodnotila:

Kategorie Atlasy, soubory a edice map (7 přihlášených titulů):
Edice turistických map 1 : 40 000 (SHOCart, spol. s r. o.).

Kategorie Samostatná kartografická díla (57 přihlášených titulů):
Šumava – Lipno 1 : 25 000 (Geodézie On Line, spol. s r. o.).

Kategorie Kartografická díla pro školy (5 přihlášených titulů):
Školní atlas dnešního Česka (TERRA, spol. s r. o.).

Kategorie Digitální kartografické produkty a aplikace na internetu (8 přihlášených titulů):

Analýzy výškopisu (Český úřad zeměměřický a katastrální), obr. 2.

Kategorie Kartografické výsledky studentských prací (9 přihlášených titulů):
Implementace 3D tisku pro tvorbu fyzických modelů reliéfu a povrchu (Radek Barvíř, UP v Olomouci).

Hodnotící komise udělila nad rámec udělovaných cen v jednotlivých kategoriích dvě zvláštní ocenění. Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze za zajímavé kartografické zpracování problematiky sociálně prostorové diferenciace Česka a Prahy v historické perspektivě a společnosti Mapcentrum, spol. s r. o., za dlouhodobou propagaci kartografie formou pohádkových map.

Obr. 2 V. Talhofer (vlevo) předal P. Dvořáčkovi ocenění za Analýzy výškopisu

Obr. 3 Zástupci vítězných společností s diplomy

V. Talhofer na závěr vyhlášení předal slovo Ing. Růženě Zimové, Ph.D. (ČVUT v Praze), která pozvala účastníky na výstavu putovních panelů Kouzlo starých map, nainstalovanou ve veletržních prostorách jako doprovodnou součást mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy 2016.

Vyhlášení výsledků soutěže bylo zakončeno představením vítězů (obr. 3).

Petr Mach,
Zeměměřický úřad, Praha

DISKUZE, NÁZORY, STANOVISKA

20 let hledání definice a českého ekvivalentu k anglickému termínu feature

V české odborné terminologii geodézie, kartografie, fotogrammetrie a geoinformatiky snad nelze najít podobný příklad dlouhodobých diskusí a vášní spojených s hledáním „správné“ definice a jediného českého ekvivalentu k anglickému termínu *feature*. Poprvé se objevuje v publikaci J. Neumanna: Geografická informace. Český výkladový a anglicko-český překladový slovník, kterou vydalo Ministerstvo hospodářství ČR v roce 1996. Autor byl inspirován tehdejší americkou terminologií, která přiřazovala *feature* realitě a objekt jejímu modelu. Termín je zde přeložen jako *jev* a jeho definice zní: *fakt, instance* nebo *okolnost*. Termín *feature* a jeho definice se však ještě nevyskytují v české předběžné normě ČSN P 97 9800 – Geografická informace – Slovník, vydané v roce 2000.

Jiný český ekvivalent i definici přinesl Terminologický výkladový slovník pojmů z oblasti geoinformací publikovaný ve věstníku ÚVIS, 2001, roč. II, částka 3, jehož autorem je P. Rapant: *geoprvek je modelový obraz lokalizovatelného objektu reálného světa, který je dále nedělitelný na jednotky stejné třídy a který zahrnuje lokalizaci*. V tomto znění byly termín i definice přijaty jako „standard“ Českou asociací pro geoinformace a Úřadem pro státní informační systém.

V roce 2005 byl vydán český překlad mezinárodní (ISO) a evropské (EN) normy označený jako ČSN EN ISO 19101 Geografická informace – Referenční mo-

del, který zavedl český ekvivalent *vzhled jevu* a definici *abstrakce jevů reálného světa*. Výběr slova „vzhled“, které jako český ekvivalent pro *feature* původně navrhl český filosof prof. Z. Neubauer v roce 2001, odůvodnil J. Neumann v článku „Vzhled jevu“ jako ekvivalent termínu „*feature*“ v českém překladu mezinárodních norem geografické informace, který byl publikován v Geodetickém a kartografickém obzoru, 2004, č. 2. Podle Z. Neubauera se v označení *vzhled* „zračí to, co je pro věc specifické, co zakládá její druhovou příslušnost, na základě čeho lze věc poznat v každé konkrétní podobě, tj. v realizaci této podoby v určitém tvaru, látce, provedení, případu“.

V roce 2006 uvádí norma ČSN P ISO/TS 19103 Geografická informace – Jazyk konceptuálního schématu i jiné pojetí *feature* v UML (Unified Modeling Language) jako *atribut nebo operaci zapouzdřenou jako součást seznamu v klasifikátoru s českými ekvivalenty vlastnost / rys / znak*.

V roce 2010 vychází český překlad normy ČSN P ISO/TS 19104 – Geografická informace – Terminologie, kde je český ekvivalent zkrácen na *vzhled* při zachování definice z roku 2005. Česká komunita geoinformatiků však český ekvivalent *vzhled* spíše pudově než s logickým odůvodněním nepřijala a nadále používá „vlastní“ termíny jako *prvek*, *geoprvek*, *geografický prvek*, *objekt* či *geoobjekt*. Jejich definice však vesměs neodpovídají obecnému modelu *feature* (General Feature Model) ve všech jeho čtyřech úrovních jak jsou popsány v normě ČSN EN ISO 19109 – Geografická informace – Pravidla pro aplikační schémata z roku 2006 (viz tab. 1).

Určitým pokusem jak vyhovět tomuto modelu je inovace definice *geoprvku* Pracovní skupinou pro prostorové informace GeoInfoStrategie z roku 2016: *Geoprvek (feature) je modelový obraz geografické entity reálného světa, který je dále nedělitelný na jednotky stejného sémantického typu nebo sada takových entit se společnou hodnotou atributu*. Zavedením ekvivalentu *feature* se zde uplatňuje jako významově rovná složka termínu *prvek*, který však norma ČSN ISO/TS 19103 definuje odlišně jako „základní položku informace obsahující prvky následníků, atributy a znaková data“.

Jiným způsobem se s problémem „*feature*“ utkali na Slovensku, kde byla v roce 2009 vydána Slovenská technická norma STN 73 0401-3 Terminológia v geodézii a kartografii. Časť 3: Terminológia kartografie a geografických informačných systémov.

Tab. 1 General Feature Model (ČSN EN ISO 19109)

Úroveň v architektuře GFM	Použití termínu <i>feature</i>
metameta úroveň	<i>feature</i> je obecný pojem bez specifikace zda jde o typ nebo instanci [např. vodní útvar]
metaúroveň	třída CLASS v obecném modelu <i>feature</i> vyjádřeném v UML, s názvem třídy CLASS „GF FeatureType“; užívá se k popisu různých typů <i>feature</i> na aplikační úrovni [např. vodní tok]
aplikační úroveň	konkrétní typ <i>feature</i> reprezentující třídu jevů reálného světa [např. řeka]
datová úroveň	instance <i>feature</i> reprezentující (konkrétní) množinu dat pro instanci tohoto typu <i>feature</i> [např. řeka Vltava]; Poznámka – pouze tato úroveň je lokalizovatelná!

Tam je jako slovenský ekvivalent určen

objekt (1) abstrakcia javu reálneho sveta, výskyt entity určitej triedy,
(2) jednotlivý jav existujúci v realite.

POZNÁMKA: V systéme slovenského jazyka nie je rovnocenný ekvivalent pre anglický výraz „feature“. V tejto norme sa zaviedol ekvivalent „objekt“, ale podľa kontextu ho možno chápať ako *vlastnosť, charakteristický znak, črtu, príznak* a pod.

Podobným spôsobom zrejme uvažujú i Nĕmci a Rusové, když za německý resp. ruský ekvivalent k *feature* používajú *das Objekt* resp. *географический объект*, i když podle definice ISO/TS 19103 z roku 2005 je objekt „entitou s jednoznačně definovanou hranicí a identitou, která zapouzdřuje stav a chování“.

Hledáním českého ekvivalentu *feature*, který by byl akceptován většinou geoinformační komunity, se zabývala opakovaně v letech 2010 a 2012 Technická normalizační komise 122 (Geografická informace/Geomatika) při Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ), kde byly posuzovány varianty vzhled – vzhled objektu – objekt – fičr a *feature* bez překladu. Žádná z nich však nezískala zřetelnou podporu, když 13 členů TNK nebylo nakloněno ke kompromisu. Zřetelným závěrem z diskusí pouze bylo, že *feature* nelze v odborných textech překládat jediným českým ekvivalentem, ale diferencovaně podle smyslu textu a významu, jaký se v nich tomuto termínu přikládá. To však neplatí pro české překlady norem ISO (EN) řady 19100 Geografická informace, kde je nutno v zájmu porovnatelnosti a srozumitelnosti užívat jediný ekvivalent (dosud vzhled jevu nebo vzhled). Počet do češtiny přeložených norem této řady, včetně dodatků a změn, je přitom značný (44), a vzhled/*feature* tak plní funkci spojovacího článku normalizace mnoha aspektů geografické informace. Jiné české ekvivalenty *feature* toto rozsáhlé zázemí postrádají a jeví se tak jako terminologické singularity.

Doc. Ing. Jiří Šíma, CSc.,
Terminologická komise ČÚZK

Z GEODETICKÉHO A KARTOGRAFICKÉHO KALENDÁŘE (červenec, srpen, září)

Výročí 50 let:

Ing. Iva Bílková

Výročí 55 let:

Ing. Pavel Taraba

Výročí 60 let:

Ing. Pavel Odrščil

Výročí 65 rokov:

plk. v. v. Ing. Peter Barica
Ing. Miroslav Derlan
Ing. Štefan Lukáč (osobní zpráva v GaKO, 2016, č. 7, s. 159)
Ing. Pavel Trška

Výročí 70 let:

Ing. Karel Nakládal

Výročí 75 rokov:

Ing. Vlasta Cebecauerová
Ing. Lýdia Fašiangová
Ing. Gustáv Giláni
Ing. Eduard Maták
Ing. Jaroslav Rasocha
Ing. Jiří Rydval
Ing. Rudolf Taló

Výročí 80 rokov:

doc. Ing. Ján Mitáš, PhD.
Ing. Alfonz Porvažník
Ing. Štefan Priam, PhD.

Výročí 85 let:

prof. PhDr. Ing. Ivo Baueršima
Ing. Vladimír Kupčo
Ing. Zdeněk Novotný
Ing. Pavel Papaj
Ing. František Řiháček

Výročí 90 let:

prof. Ing. Erhart Srnka, DrSc. (osobní zpráva v GaKO, 2016, č. 7, s. 160)

Blahopřejeme!

Z dalších výročí připomínáme:

Ing. Jaroslav Bačkovský (75 let od narození)
prof. RNDr. Emil Buchar, DrSc. (105 let od narození)
Ing. Jan Bumba (75 let od narození)
Ing. Stanislav Crha (75 let od narození)
Alexander Ganóczy (155 rokov od narodenia)
Ing. Peter Hanko (85 rokov od narodenia)
Ing. Ladislav Kelíšek (85 rokov od narodenia)
Ing. Milan Klimeš (75 let od narození)
Ing. Jaroslav Kolman (70 let od narození)
Ing. Vladimír Kušnir (95 rokov od narodenia)
PhDr. Ján Purgina (105 rokov od narodenia)
Ing. Vojtech Slezák (110 rokov od narodenia)
doc. Ing. František Šteiner (100 let od narození)
11. 9. 1816 – Carl Zeiss (200 let od narození)
1. 9. 1896 – vysokoškolské studium zeměměřičství v Praze (120 let od zahájení výuky)
16. 7. 1941 – Triangulačná kancelária Ministerstva financií (75 rokov od zriadenia)
16. 7. 1941 – Reprodukčný ústav Ministerstva financií (75 rokov od zriadenia)
1. 9. 1951 – Střední průmyslová škola zeměměřická v Praze (65 let od zahájení výuky v budově v ulici Na Bělidle v Praze-Smíchov)

Poznámka: Podrobné informace o výročí naleznete na internetové stránce
<http://egako.eu/kalendar/>.

GEODETICKÝ A KARTOGRAFICKÝ OBZOR
recenzovaný odborný a vědecký časopis
Českého úřadu zeměměřického a katastrálního
a Úřadu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Redakce:

Ing. František Beneš, CSc. – vedoucí redaktor
Zeměměřický úřad, Pod sídlištěm 1800/9, 182 11 Praha 8
tel.: 00420 284 041 415

Ing. Darina Keblůšková – zástupce vedoucího redaktora
Úřad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky,
Chlumeckého 2, P.O. Box 57, 820 12 Bratislava 212
tel.: 00421 220 816 053

Petr Mach – technický redaktor
Zeměměřický úřad, Pod sídlištěm 1800/9, 182 11 Praha 8
tel.: 00420 284 041 656

e-mail redakce: gako@egako.eu

Redakční rada:

Ing. Katarína Leitmannová (předsedkyně)
Úřad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Ing. Karel Raděj, CSc. (místopředseda)
Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i.

Ing. Svatava Dokoupilová
Český úřad zeměměřický a katastrální

doc. Ing. Pavel Hánek, CSc.
Fakulta stavební Českého vysokého učení technického v Praze

Ing. Michal Leitman
Úřad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Ing. Andrej Vašek
Bratislava

Vydavatelé:

Český úřad zeměměřický a katastrální, Pod sídlištěm 1800/9, 182 11 Praha 8
Úřad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, Chlumeckého 2, P. O. Box 57, 820 12 Bratislava 212

Inzerce:

e-mail: gako@egako.eu, tel.: 00420 284 041 656 (P. Mach)

Sazba:

Petr Mach

Vychází dvanáctkrát ročně, zdarma.

Toto číslo vyšlo v září 2016, do sazby v srpnu 2016.
Otisk povolen jen s udáním pramene a zachováním autorských práv.

ISSN 1805-7446

<http://www.egako.eu>
<http://archivnimapy.cuzk.cz>
<http://www.geobibline.cz/cs>

Český úřad zeměměřický a katastrální

Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky